

Lagrådsremiss

Kvalitet, dokumentation och anmälningsplikt i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), m.m.

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 23 september 2004

Berit Andnor

Lars Hedengran
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås nya bestämmelser i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) i syfte att genom förtydliganden och kompletteringar stärka den enskildes rättssäkerhet och ge tydligare ledning för de olika myndigheternas tillämpning. De föreslagna ändringarna i LSS innebär en ökad likformighet med motsvarande regler i socialtjänstlagen.

Regeringen föreslår att det i LSS skall anges att verksamheten skall vara av god kvalitet och att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande skall utvecklas och säkras. Avsikten är att garantera kvaliteten i den verksamhet som bedrivs. Innebörden av att verksamheten skall utvecklas och säkras är att uppföljning och utvärdering av denna skall göras av den eller de nämnder som svarar för insatserna enligt LSS.

I lagrådsremissen föreslås flera bestämmelser som rör dokumentation. Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om insatser enligt LSS skall dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Dokumentationen skall utformas med respekt för den enskildes integritet. Vidare föreslås bestämmelser om den enskildes insyns rätt i dokumentationen och om förvaring och gallring av dokumenten. Bestämmelserna om dokumentation föreslås också i tillämpliga delar gälla i enskild verksamhet. Dessutom föreslås att länsstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet i vissa fall skall tas om hand. I LSS föreslås även en bestämmelse om biträde av polismyndigheten för verkställighet av beslut om omhändertagande av personakt.

Regeringen föreslår i lagrådsremissen att var och en som fullgör uppgifter enligt LSS skall vaka över att de personer som får insatser enligt lagen får gott stöd och god service och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande som rör enskild som får insats enligt LSS skall genast anmäla detta till den som är ansvarig för verksamheten. Den som är ansvarig skall vara skyldig att utan dröjsmål rätta till missförhållandet. Om så inte sker, skall det finnas en skyldighet för den som är ansvarig att anmäla missförhållandet till tillsynsmyndigheten.

I lagrådsremissen föreslås även en ändring i sekretesslagen (1980:100) som innebär att sekretess skall gälla i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt LSS för uppgifter om enskilds personliga förhållanden. Dessutom föreslås ändring i socialtjänstlagen (2001:453) om biträde av polismyndigheten för verkställighet av beslut om omhändertagande av personakt.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2005.

Innehållsförteckning

1 Beslut	4
2 Lagtext	5
2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	5
2.2 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	12
2.3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	14
3 Ärendet och dess beredning.....	16
4 Gällande rätt.....	17
4.1 Kvalitet	17
4.2 Dokumentation	18
4.3 Anmälan om missförhållanden.....	22
5 Överväganden och förslag	24
5.1 Kvalitet	24
5.2 Dokumentation m.m.	26
5.2.1 Bestämmelser om dokumentation.....	26
5.2.2 Dokumentationsskyldighetens omfattning och innehåll	30
5.2.3 Dokumentationens utformning och enskilda insyns rätt	33
5.2.4 Gallring	36
5.2.5 Omhändertagande av personakter i enskild verksamhet.....	40
5.3 Anmälan om missförhållanden.....	45
6 Konsekvenser av förslagen.....	49
7 Ikraftträdande.....	51
8 Författningskommentarer	51
8.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	51
8.2 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	59
8.3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	59
Bilaga 1 Promemorians lagförslag	
Bilaga 2 Förteckning över remissinstanserna	

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

- 1 lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
- 2 lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
- 3 lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

dels att 2, 6, 7, 11–13, 23 och 27 §§ samt rubriken närmast före 27 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas nio nya paragrafer, 21 a–21 d, 23 a–23 c, 24 a och 27 a §§ samt närmast före 21 a och 24 a §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Varje landsting skall, om inte något annat avtalats enligt 17 §, svara för insatser enligt 9 § *första stycket* 1.

Varje kommun skall, om inte något annat avtalats enligt 17 §, svara för insatser enligt 9 § *första stycket* 2–10.

Varje landsting skall, om inte något annat avtalats enligt 17 §, svara för insatser enligt 9 § 1.

Varje kommun skall, om inte något annat avtalats enligt 17 §, svara för insatser enligt 9 § 2–10.

6 §

Verksamheten enligt denna lag skall bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges.

Verksamheten enligt denna lag skall *vara av god kvalitet och* bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. *Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.*

För verksamheten enligt denna lag skall det finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad skall kunna ges.

7 §

Personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § *första stycket* 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på

Personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Personer

annat sätt. Personer som anges i 1 § 1 och 2 har, under samma förutsättningar, även rätt till insatser enligt 9 § *första stycket* 10.

Den enskilde skall genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna skall vara varaktiga och samordnade. De skall anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

11 §

Om någon till följd av ålderdomssvaghet, sjuklighet, långvarigt missbruk av beroendeframkallande medel eller någon annan liknande orsak är ur stånd att själv ta hand om sådant ekonomiskt stöd från kommunen som avses i 9 § *första stycket* 2, får kommunen besluta att ersättningen skall betalas ut till någon annan person för att användas till kostnader för personlig assistans till den stödberättigade.

som anges i 1 § 1 och 2 har, under samma förutsättningar, även rätt till insatser enligt 9 § 10.

Om någon till följd av ålderdomssvaghet, sjuklighet, långvarigt missbruk av beroendeframkallande medel eller någon annan liknande orsak är ur stånd att själv ta hand om sådant ekonomiskt stöd från kommunen som avses i 9 § 2, får kommunen besluta att ersättningen skall betalas ut till någon annan person för att användas till kostnader för personlig assistans till den stödberättigade.

12 §

Kommunen får besluta om återbetalning av ekonomiskt stöd som kommunen beviljat enligt 9 § *första stycket* 2, om den som erhållit stödet eller hans ställföreträdare genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att det ekonomiska stödet har lämnats felaktigt eller med för högt belopp. Detsamma gäller om det ekonomiska stödet annars har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som erhållit stödet eller hans ställföreträdare skäligen borde ha insett detta.

Kommunen får besluta om återbetalning av ekonomiskt stöd som kommunen beviljat enligt 9 § 2, om den som erhållit stödet eller hans ställföreträdare genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att det ekonomiska stödet har lämnats felaktigt eller med för högt belopp. Detsamma gäller om det ekonomiska stödet annars har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som erhållit stödet eller hans ställföreträdare skäligen borde ha insett detta.

13 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om verksamhet enligt 9 § *första stycket* 6–10 meddela föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om verksamhet enligt 9 § 6–10 meddela föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa.

Dokumentation och gallring

21 a §

Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om insatser enligt denna lag skall dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden skall förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

21 b §

Dokumentationen skall utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig skall detta antecknas.

21 c §

Anteckningar och andra uppgifter i en personakt hos den eller de nämnder som avses i 22 § som tillhör sådan sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras fem år efter det att sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna skall dock inte gallras så länge uppgifterna om samma person inte har gallrats av nämnden enligt andra stycket.

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras fem år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen skall vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringskyldigheten inträdde.

21 d §

Handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att en insats lämnas enligt 9 § 8 får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 21 c §.

Handlingar skall vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i 21 c § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och landsting och i övriga kommuner och landsting beträffande ett representativt urval av personer.

23 §

En enskild person får inte utan tillstånd av länsstyrelsen yrkesmässigt bedriva sådan verksamhet som avses i 9 § första stycket 6–10. Tillstånd skall sökas hos länsstyrelsen i det län där verksamheten skall bedrivas. Länsstyrelsen har rätt att inspektera verksamheten.

Enskild verksamhet skall stå under tillsyn av den eller de nämnder som avses i 22 § i den kommun där verksamheten bedrivs. Om ansvaret för uppgiften överlåtit till landstinget enligt 17 § andra stycket skall verksamheten i stället stå under tillsyn av landstingets motsvarande nämnd. Nämnden har rätt att inspektera verksamheten.

23 a §

Bestämmelserna i 21 a och 21 b §§ gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet. Dokumentationen skall bevaras så länge den kan antas ha betydelse för åtgärder i verksamheten.

23 b §

En handling i en personakt i enskild verksamhet skall, om det begärs av den som akten rör, så snart som möjligt tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av 29 §.

Frågor om utlämnande enligt första stycket prövas av den som

ansvarar för personakten. Anser denne att personakten eller någon del av den inte bör lämnas ut skall han eller hon genast med eget yttrande överlämna frågan till länsstyrelsen för prövning.

23 c §

Länsstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet skall tas om hand

- 1. om verksamheten upphör,*
- 2. om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrifterna i denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller*
- 3. om den som ansvarar för personakten ansöker om det och det finns ett påtagligt behov av att akten tas om hand.*

En omhändertagen personakt skall återlämnas, om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande enligt första stycket. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av länsstyrelsen efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

Personakter som tagits om hand skall förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakter skall bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

Anmälan om missförhållanden

24 a §

Var och en som fullgör uppgifter enligt denna lag skall vaka över att de personer som får insatser

enligt lagen får gott stöd och god service och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande som rör en enskild som får insats enligt denna lag skall genast anmäla detta till den eller de nämnder som avses i 22 §. Om inte missförhållandet avhjälpas utan dröjsmål, skall nämnden anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten. Anmälningsskyldigheten gäller också den som handlägger ärenden enligt denna lag eller lagen (1993:389) om assistansersättning.

Första stycket gäller även inom motsvarande yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. Anmälan skall göras till den som är ansvarig för verksamheten. Den ansvarige är skyldig att utan dröjsmål avhjälpa missförhållandet eller anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Överklagande

Överklagande m.m.

27 §¹

Beslut av en sådan nämnd som avses i 22 § eller av länsstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

1. insatser för en enskild enligt 9 §,
2. utbetalning till någon annan enligt 11 §,
3. återbetalning enligt 12 §,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra stycket,
5. tillstånd till enskild verksamhet enligt 23 §, eller
6. föreläggande eller återkallelse av tillstånd enligt 24 §.
6. omhändertagande av person-akt enligt 23 c §, eller
7. föreläggande eller återkallelse av tillstånd enligt 24 §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av länsstyrelsens beslut enligt 23 b §

¹ Senaste lydelse 2002:439

gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100).

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Länsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut skall gälla först sedan det vunnit laga kraft.

27 a §

Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt. Begäran om sådan hjälp får dock göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att polisens särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller

2. det annars finns synnerliga skäl.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005. Anmälningsskyldigheten enligt 24 a § gäller inte för förhållanden som enbart avser tiden före ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) dels att 14 kap. 2 § och 16 kap. 4 § skall ha följande lydelse, dels att det skall införas en ny paragraf, 16 kap. 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

2 §

Var och en som är verksam inom omsorger om äldre *människor* eller *människor* med funktionshinder skall vaka över att dessa får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande i omsorgerna om någon enskild skall genast anmäla detta till socialnämnden. Om inte missförhållandet avhjälpas utan dröjsmål, skall nämnden anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten.

Var och en som är verksam inom omsorger om äldre *personer* eller *personer* med funktionshinder skall vaka över att dessa får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande i omsorgerna om någon enskild skall genast anmäla detta till socialnämnden. Om inte missförhållandet avhjälpas utan dröjsmål, skall nämnden anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten. *Anmälningsskyldigheten gäller också den som handlägger ärenden enligt denna lag.*

Första stycket gäller även inom motsvarande yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. Anmälan skall göras till den som är ansvarig för verksamheten. Den ansvarige är skyldig att utan dröjsmål avhjälpa missförhållandet eller anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

16 kap.

4 §¹

Länsstyrelsens beslut i ärenden om tillstånd enligt 7 kap. 1 §, omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §, föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 § samt överflyttning av ärende enligt 16 kap. 1 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

I fråga om överklagande av länsstyrelsens beslut enligt 7 kap. 4 § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100).

Länsstyrelsens beslut om omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § och om föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 § samt domstols motsvarande beslut gäller omedelbart. *Polismyndigheten*

Länsstyrelsens beslut om omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § och om föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 § samt domstols motsvarande beslut gäller omedelbart.

¹ Senaste lydelse 2003:407.

skall lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt.

4 a §

Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt. Begäran om sådan hjälp får dock göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att polisens särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller

2. det annars finns synnerliga skäl.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

2.3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap. 4 §²

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Sekretessen gäller dock inte beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om sluten ungdomsvård. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild som uppnått myndig ålder om förhållanden av betydelse för att denne skall få vetskap om vilka hans biologiska föräldrar är.

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom *eller henne* närstående lider men. Sekretessen gäller dock inte beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om sluten ungdomsvård. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild som uppnått myndig ålder om förhållanden av betydelse för att denne skall få vetskap om vilka hans *eller hennes* biologiska föräldrar är.

Inom kommunal familjerådgivning gäller sekretess för uppgift som enskild har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivningen.

Med socialtjänst förstås verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst och den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke samt verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse. Till socialtjänst räknas också verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet samt verksamhet hos kommunal invandrarbyrå. Med socialtjänst jämställs ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar, ärenden om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar, ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, ärenden om allmän omvårdnad hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet samt verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) för uppgift om enskilda personliga förhållan-

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller 23 c § lagen (1993:387) om stöd och ser-*

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 2001:460.

den. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till socialnämnd om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

vice till vissa funktionshindrade för uppgift om enskilds personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift *i verksamhet som avses i 7 kap. 5 § socialtjänstlagen* lämnas till socialnämnd *och uppgift i verksamhet som avses i 23 c § lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade* lämnas till nämnd *som avses i 22 § nämnda lag*, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretess enligt första stycket gäller inte

1. beslut i ärenden om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård, eller

2. beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Beträffande anmälan i ärende om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård gäller sekretess om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider betydande men om uppgiften röjs.

Beträffande anmälan i ärende om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård gäller sekretess om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom *eller henne* närstående lider betydande men om uppgiften röjs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

3 Ärendet och dess beredning

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) trädde i kraft den 1 januari 1994. Utmärkande för LSS är att den är en s.k. rättighetslag (dvs. rättigheten är preciserad i lag och är utkrävbar) och den är en speciallag i förhållande till bl.a. socialtjänstlagen (2001:453).

Socialstyrelsen har i skrivelser till Socialdepartementet (dnr S2000/4454/ST och S2003/1713/ST) påtalat vissa otydligheter och brister i LSS som medför tillämpningsproblem för berörda huvudmän och rättsosäkerhet för dem som omfattas av lagen. Socialstyrelsen anför att LSS saknar bestämmelser om kvalitet och dokumentationsplikt som möjliggör utfärdande av allmänna råd. Socialstyrelsen påtalar även att det i LSS saknas bestämmelser om anmälningsplikt när det gäller missförhållanden i verksamheter för stöd och service till personer med funktionshinder.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har i en skrivelse till Socialdepartementet (dnr S2002/5154/ST) redogjort för vissa erfarenheter vid tillsyn av verksamhet enligt LSS. Länsstyrelsen framför att de inte granskar dokumentation i verkställigheten eftersom det saknas lagstöd för detta och att de av samma skäl inte kan kräva att det finns kvalitetsystem för verksamheterna.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har i en skrivelse till Socialdepartementet (dnr S2002/5281/ST) bl.a. anført att styrelsen har noterat stora brister inom hela handläggningsprocessen i beslut om insatser enligt LSS. Vidare finns mycket stora brister i dokumentation av genomförandet och uppföljningen av besluten och insatserna. Orsaken till bristerna är säkert flera, men avsaknaden av krav på dokumentation och kvalitetsbestämmelser i LSS är bidragande orsaker.

Även Länsstyrelsen i Gotlands län har i en skrivelse till Socialdepartementet (dnr S2002/5044/ST) uppmärksammat olikheter mellan socialtjänstlagen och LSS vad gäller anmälningsplikt vid missförhållanden.

Botkyrka kommun har i en skrivelse till Socialdepartementet (dnr S2003/2267/ST) redogjort för sina goda erfarenheter av tillämpningen av anmälningsplikt enligt socialtjänstlagen och anført att kommunen önskar en motsvarande plikt även i verksamheter enligt LSS.

Riksförbundet För Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna (FUB) har i en skrivelse till Socialdepartementet (dnr S2003/5307/ST) framført att förbundet instämmer i behovet av att i LSS tillföra bestämmelser om kvalitet och dokumentation samt att förbundet inte motsätter sig att LSS tillförs en bestämmelse om anmälningsplikt när det gäller missförhållanden.

Riksdagens ombudsmän (JO) har uppmärksammat Socialdepartementet (dnr S1999/9401/ST) särskilt på frågan om registrering av handlingar som omfattas av socialtjänstsekretess i 7 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100), men som inte utgör socialtjänst enligt socialtjänstlagen; dvs. verksamhet enligt LSS.

Inom Socialdepartementet har upprättats en promemoria, Kvalitets- och dokumentationsbestämmelser samt anmälningsplikt vid missförhållanden inom verksamheter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade m.m. Promemorian har remissbe-

handlats. Förslagen i promemorian överensstämmer i allt väsentligt med regeringens förslag. Remissinstansernas synpunkter och beredningen inom Regeringskansliet har föranlett vissa ändringar i förslagen om polismyndighetens biträde för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt och anmälningsplikt vid missförhållanden. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En remissammanställning finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S2003/9769/ST). I fråga om polismyndighetens biträde har detta även belysts i Socialdepartementets promemoria Läkare i allmän tjänst (Ds 2003:30). Promemorian har remissbehandlats och en remissammanställning finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S2003/5965/HS).

4 Gällande rätt

4.1 Kvalitet

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) saknas en särskild bestämmelse om att verksamheten skall vara av god kvalitet och att den systematiskt och fortlöpande skall utvecklas och säkras på sätt som regleras i socialtjänstlagen (2001:453). I förarbetena till LSS (prop. 1992/93:159 s. 49 f.) har bl.a. följande anförts som berör kvaliteten.

Alla personer med funktionshinder måste enligt min mening kunna tillförsäkras en god service och ett gott stöd oavsett var de bor. Den pågående utvecklingen mot att överföra ansvaret för offentliga verksamheter från central till lokal nivå och att uppgifter i vissa kommuner hänskjuts till lokala nämnder, kan gagna möjligheterna till en lokal anpassning av olika verksamheter. Utvecklingen har emellertid också visat sig leda till olikheter i kvaliteten på bl.a. stöd och service till personer med funktionshinder. Förutsättningarna vad gäller kompetens och resurser, liksom ambitionerna på handikappområdet, har visat sig variera kraftigt mellan kommuner och i vissa fall mellan lokala nämnder.

Målet för verksamheten enligt den nya lagen bör vara att människor med omfattande funktionshinder skall kunna skapa sig ett värdigt liv, så likt andra människors som möjligt och i gemenskap med andra människor. Insatserna skall vara så utformade att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt och oberoende liv och att delta aktivt i samhällslivet.

I 7 § LSS anges en kvalitetsnivå på de insatser som tillhandahålls. Det uttrycks så att den enskilde genom de särskilda insatserna i LSS skall tillförsäkras goda levnadsvillkor. Vidare anges att insatserna skall vara varaktiga och samordnade, skall anpassas till mottagarens individuella

behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

Det finns även andra kvalitetskrav i LSS som kan utläsas i lagtexten och förarbetena. Dessa omfattar de bärande principerna i svensk handikappolitik; delaktighet, tillgänglighet, inflytande och rätt till självbestämmande.

En jämförelse med socialtjänstlagen

För socialtjänsten föreskrivs i 3 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) att insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet och att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande skall utvecklas och säkras. Kravet på god kvalitet tillkom den 1 januari 1998 (prop. 1996/97:124, bet. 1996/97:SoU18, rskr. 1996/97:264). Sedan den 1 januari 1999 gäller att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande skall utvecklas och säkras (prop. 1997/98:113, bet. 1997/98:SoU24, rskr. 1997/98:307). I regeringens proposition Nationell handlingsplan för äldrepolitiken (prop. 1997/98:113) beskriver regeringen den nya bestämmelsen som ett viktigt steg på vägen mot en mera öppen syn på socialtjänstens verksamhet. Bestämmelsen ställer krav på uppföljning och utvärdering av de insatser som görs liksom på en anpassning av utbud och innehåll med hänsyn till utvecklingen i omvärlden. Samtidigt är begreppet kvalitet inte entydigt. Det behövs ett fortsatt arbete för att konkretisera innebörden härav i olika fall och ge kunskap om metoder för att kontrollera och utveckla kvaliteten i verksamheten.

Socialstyrelsens allmänna råd om kvalitetssystem inom omsorgerna om äldre och funktionshindrade enligt socialtjänstlagen

Socialstyrelsen har i fråga om verksamhet enligt socialtjänstlagen utfärdat allmänna råd om kvalitetssystem inom omsorgerna om äldre och funktionshindrade (SOSFS 1998:8). Socialstyrelsen har däri framfört bl.a. att varje verksamhet behöver anpassa sitt kvalitetssystem till de egna förutsättningarna och kvalitetssystemet bör inte vara mer omfattande än vad som är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens kvalitetsmål. I de allmänna råden anges att kvalitetssystemet bör säkerställa att behovsbedömningar bygger på t.ex. den enskildes situation och anger olika aspekter på rättssäkerhet i handläggning och dokumentation, t.ex. att beslut om insatsernas mål, inriktning och omfattning kan förstås. Vidare berörs frågor om extern och intern samverkan och samarbete, kompetens, upphandling, riskanalys, avvikelser- och klagomålshantering. Dessutom behandlas frågor om egenkontroll, uppföljning och erfarenhetsåterföring.

4.2 Dokumentation

I förhållande till socialtjänstlagen (2001:453; SoL) är lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) en speciallag, vilket innebär att dokumentationsbestämmelserna enligt SoL inte är

tillämpliga för insatser enligt LSS. Det finns visserligen dokumentationsbestämmelser i kommunalrättslig och förvaltningsrättslig lagstiftning som är tillämpliga, men i praktiken har det visat sig att dokumentationen är bristfällig. Det finns flera faktorer som bidrar till detta. En bidragande orsak är låg medvetenhet hos dem som arbetar med LSS om skyldigheten att dokumentera, en annan är att dokumentation upprättas på flera olika ställen inom ramen för beslut och framför allt vid verkställighet av dessa. Det kan röra sig om lokala förvaltningar, men också platser där insatserna utförs exempelvis i bostad med särskild service. Vidare kan det förekomma att viss dokumentation utförs i en enskilds bostad t.ex. avseende insatsen personlig assistans. Att dokumentationen finns spridd, beror på att viss basdokumentation måste finnas tillgänglig för personalen på varje enskild arbetsplats (jfr Socialstyrelsens allmänna råd om LSS – lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade [SOSFS 1994:1 s. 19; numera upphävd]).

De dokumentationskrav som allmänt finns i lagstiftningen avseende hanteringen av ärenden som rör enskilda tillgodoser olika syften. Ett allmänt syfte med dokumentation är att tillgodose den *enskildes rätts-säkerhet*. Allt som kommit fram i en utredning om den enskilde och som har avgörande betydelse för en myndighets ställningstagande i ärendet skall dokumenteras. Dokumentationen och den enskildes rätt till insyn i ärenden som rör myndighetsutövning stärker den enskildes skydd mot felaktig eller bristande myndighetsutövning. För att den enskilde skall kunna klaga eller begära rättelse är dokumentationen i ärendet väsentlig. Vid överklagande av beslut behöver förvaltningsdomstolarna ha det underlag som beslutsfattaren har haft för att kunna pröva överklagandet.

Det individuella tjänstemannaansvaret medför att det är den enskilde tjänstemannen som är ansvarig för innehållet i de anteckningar som han eller hon gör om varje enskild person. Det är därför viktigt även för *personalens rättsliga ställning och ansvar* att dokumentera uppgifter som rör det enskilda ärendet och ärendets handläggning.

Av betydande vikt är att den enskildes intresse av *god kvalitet* i en insats kan tillgodoses. Dokumentationen kan säkerställa god kvalitet i såväl beslutsfattandet som genomförandet av en insats. Dokumentationen underlättar en individuell uppföljning av om den enskilde får den insats som han eller hon är berättigad till enligt beslutet samt att insatsen ges i enlighet med fastställda kvalitetskriterier och normer. Dokumentationen är viktig för att den enskilde skall kunna erhålla kontinuitet vad gäller beslutade och överenskomna insatser.

Ett annat syfte med dokumentation är att den *möjliggör för en ansvarig huvudman att kunna följa upp och utvärdera sin verksamhet samt planera olika insatser och aktiviteter*. Huvudmannen kan också systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamheten så att den kan upprätthålla en god kvalitet. En uppföljning kan ge en överblick över situationen dels för en enskild individ, dels för olika målgrupper eller verksamhetsnivåer. Vidare kan utvärderingen visa om resursåtgång och om resultatet uppfyller satta mål för verksamheten.

Dokumentationen har även betydelse för *statens möjlighet att utöva tillsyn, bedriva uppföljning och utvärdering* i förhållande till nationella mål, behov etc.

Vidare har dokumentationen betydelse som *underlag för forskning*. Forskningen inom det sociala området har i flera avseenden betydelse för metodutvecklingsarbete. Forskningens resultat kan vetenskapligt underbygga det sociala arbetet.

LSS saknar särskilda bestämmelser om dokumentation. I stället tillämpas förvaltningslagens (1986:223) generella bestämmelser. I förvaltningslagen regleras rätten för den som är part i ett ärende att ta del av utredningen och skyldigheten för myndigheten att kommunicera utredningen i ärendet med denne innan ärendet avgörs (16 och 17 §§). En part har rätt att ta del av det som har tillförts ett ärende. Uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet skall antecknas av myndigheten (15 §). För att kunna fullgöra dessa bestämmelser i förvaltningslagen krävs det i regel att myndigheterna dokumenterar den utredning som har gjorts.

Det finns även en allmän skyldighet att i nödvändig utsträckning dokumentera verksamheten. Skyldigheten är inte reglerad i förvaltningslagen utan anses följa av allmänna förvaltningsrättsliga principer (se prop. 1979/80:1 Del A s. 433). Denna skyldighet får betydelse för den del av verksamheten som inte innebär myndighetsutövning. Det kan t.ex. röra sig om åtgärder vidtagna under verkställigheten såsom redogörelse av på vilket sätt insatsen utformas samt löpande kontakter med den enskilde.

En jämförelse med socialtjänstlagen

För socialtjänsten finns bestämmelser om dokumentation i 11 kap. 5 § socialtjänstlagen. Där anges att handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling skall dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden skall förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem. Av 11 kap. 6 § socialtjänstlagen framgår bl.a. att dokumentationen skall utformas med respekt för den enskildes integritet.

I förarbetena till bestämmelserna (prop. 1996/97:124 s. 149 ff.) hänvisade regeringen bl.a. till Socialtjänstkommitténs redovisning i slutbetänkandet Dokumentation och socialtjänstregister (SOU 1995:86). Kommittén menade att införandet av ett generellt, utförligt regelverk i lagform om dokumentationsskyldigheten i socialtjänsten skulle avhjälpa de stora brister avseende dokumentation som hade uppmärksammats.

Gallring

I LSS saknas bestämmelser om gallring. Detta medför att arkivlagen (1990:782) skall tillämpas. Myndigheternas arkiv skall enligt arkivlagen bevaras, hållas ordnade och vårdas så att de tillgodoser

1. rätten att ta del av allmänna handlingar,
2. behovet av information för rättskipningen och förvaltningen, och
3. forskningens behov.

Huvudregeln i arkivlagen är alltså att de allmänna handlingarna som utgör en myndighets arkiv skall bevaras i sin helhet. Undantag från detta medges bl.a. genom bestämmelser om gallring i 10 § arkivlagen. Vid gallring enligt arkivlagen skall dock alltid beaktas att arkiven utgör en del av kulturarvet och det arkivmaterial som återstår skall kunna tillgodose de ändamål som anges i punkterna 1–3 ovan.

Kommunfullmäktige eller landstingsfullmäktige får enligt 16 § arkivlagen meddela föreskrifter om arkivvården inom kommunen.

Riksarkivet har givit ut allmänna råd om bevarande och gallring av handlingar rörande den kommunala socialtjänsten, färdtjänsten/riksfärdtjänsten, LSS-verksamheten, flykting- och invandrarverksamheten, tillståndsgivningen i alkoholfrågor, konsumentvägledningen samt budgetrådgivningen och skuldsaneringen (Riksarkivets Allmänna råd, RA-FS 2002:3).

En jämförelse med socialtjänstlagen

Enligt 12 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) gäller att anteckningar och andra uppgifter i en personakt hos socialnämnden som tillhör en sådan sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras fem år efter det att sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna skall dock inte gallras så länge uppgifter om samma person inte har gallrats av nämnden enligt andra stycket; dvs. uppgifter i en sammanställning. Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras fem år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört. Gallring skall vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringskyldigheten inträde.

Enligt 12 kap. 2 § socialtjänstlagen får t.ex. handlingar inte gallras med stöd av bestämmelserna i 1 § i fråga om handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, i ett familjehem eller i ett annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet. Vidare skall handlingar undantas från gallring av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer.

I förarbetena till socialtjänstlagen föreslogs bestämmelser om gallring inom socialtjänsten (prop. 1979/80:1 Del A s. 448 f.). I propositionen anfördes att från allmänna integritetssynpunkter framstod det även i princip som olämpligt att ömtåliga personliga uppgifter om enskilda människor sparas för längre tid än de behövs för det ändamål för vilket de har samlats in. Vid sidan av dessa integritetsskäl måste också beaktas att det av arkivekonomiska skäl förr eller senare måste bli nödvändigt att i någon form gallra socialnämndernas personregister.

Omhändertagande av personakt i enskild verksamhet

I LSS saknas bestämmelser om omhändertagande av personakt i enskild verksamhet.

En jämförelse med socialtjänstlagen

Enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen får en länsstyrelse besluta att personakt i enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn skall tas om hand om verksamheten upphör, om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrifterna i lagen eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller om den som ansvarar för personakten ansöker om det och det finns ett påtagligt behov av att akten tas om hand.

En omhändertagen personakt skall återlämnas om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande. Beslut om återlämnade meddelas av länsstyrelsen efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten. En omhändertagen personakt skall förvaras hos arkivmyndighet i den kommun där akten omhändertogs och den skall förvaras avskild hos arkivmyndigheten. En myndighet som har hand om en omhändertagen personakt har samma skyldighet att lämna uppgifter ur akten som den haft som varit ansvarig för akten före omhändertagandet, om uppgift ur akten begärs för särskilt fall.

Av 16 kap. 4 § socialtjänstlagen följer att polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt.

4.3 Anmälan om missförhållanden

I förarbetena till lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) anges att det i omvårdnadsbegreppet (som ingår i insatserna daglig verksamhet, korttidstillsyn för skolungdom under 12 år, korttidsvistelse, avlösarservice och boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn, ungdomar och vuxna) får anses ligga att se till att misstankar om övergrepp och andra brott mot funktionshindrade polisanmäls, så att brotten i vederbörlig ordning blir utredda och föremål för åtgärd (prop. 1992/93:159 s. 182). En väsentlig trygghetsfråga gäller möjligheterna att förhindra och vidta åtgärder mot olika slag av övergrepp mot personer med funktionshinder. Någon bestämmelse om anmälningsplikt, motsvarande den som gäller för verksamheter enligt socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), finns dock inte enligt LSS.

Förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Av 11 § förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade framgår att en kommun är skyldig att till länsstyrelsen anmäla allvarliga missförhållanden i enskild verksamhet enligt LSS som den får kännedom om.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om anmälan av personskada i LSS-verksamhet

Socialstyrelsen har givit ut föreskrifter och allmänna råd om anmälan av personskada i verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service

till vissa funktionshindrade (SOSFS 1996:17). Socialstyrelsen har däri framfört att 11 § förordningen om stöd och service till vissa funktionshindrade har tolkats så att den inte i första hand tar sikte på enstaka händelser, om inte en inträffad händelse ger vid handen att allvarliga missförhållanden råder i verksamheten.

I föreskriften anges att om en person som omfattas av LSS allvarligt skadas i samband med verksamhet enligt den angivna lagen och skadan inte inträffar i hälso- och sjukvårdande verksamhet, skall anmälan om det inträffade göras till länsstyrelsen. Detsamma skall gälla om det inträffade inte orsakar allvarlig skada men det är uppenbart att risk för sådan skada har funnits. Det åligger den nämnd som är ansvarig för verksamheten att fullgöra anmälningsskyldigheten. Om skadan inträffar i sådan enskild verksamhet som avses i 23 § LSS eller om risken för skada uppkommer i sådan verksamhet, skall anmälningsskyldigheten i stället fullgöras av den för verksamheten ansvariga huvudmannen. Anmälningsskyldigheten gäller oavsett om skadan, eller risken för skada, uppkommer genom avsiktligt handlande eller genom olyckshändelse.

Socialstyrelsen har i nämnda föreskrifter och allmänna råd även givit rekommendationer om delegation och polisanmälan.

Anmälningsplikt i annan lagstiftning

För socialtjänsten anges i 14 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) att var och en som är verksam inom omsorgen om äldre människor eller människor med funktionshinder skall vaka över att dessa får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande i omsorgen om någon enskild skall genast anmäla detta till socialnämnden. Om inte missförhållandet avhjälpas utan dröjsmål, skall nämnden anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten. Detta gäller även inom motsvarande yrkesmässigt bedriven verksamhet. Anmälan skall göras till den som är ansvarig för verksamheten. Den ansvarige har att utan dröjsmål avhjälpa missförhållandet eller anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

Socialstyrelsen har givit ut föreskrifter och allmänna råd om anmälan av missförhållanden i omsorger om äldre och funktionshindrade enligt 71 a § socialtjänstlagen (SOSFS 2000:5). Socialstyrelsen har däri bl.a. lämnat föreskrifter om krav på skriftliga instruktioner för handläggning av anmälningar.

Då vård ges enligt hälso- och sjukvårdslagen åvilar det var och en som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen att utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Patienten skall ges en sakkunnig och omsorgsfull vård som uppfyller dessa krav. Av 2 kap. 7 § och 6 kap. 4 § lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område framgår att den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen skall rapportera till vårdgivaren om en patient i samband med hälso- och sjukvård drabbas av eller utsatts för risk att drabbas av allvarlig skada eller sjukdom och att vårdgivaren snarast skall anmäla detta till Socialstyrelsen. En anmälningsskyldighet föreligger för såväl personal som vårdgivare när det gäller fall då en patient i samband med undersökning, vård eller behandling drabbats av eller utsatts för risk att drabbas av allvarlig skada eller sjukdom.

5 Överväganden och förslag

5.1 Kvalitet

Regeringens förslag: En bestämmelse införs om att verksamheten skall vara av god kvalitet och att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande skall utvecklas och säkras.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller lämnar förslaget utan invändningar. *Barnombudsmannen (BO)* välkomnar förslaget och hoppas det bidrar till att övergripande planer för utveckling och utvärdering av insatser utarbetas och att verksamheterna riktade till barn och unga därmed kommer att vara av bättre kvalitet. BO menar att en tydlig kvalitetsbestämmelse sannolikt stimulerar metodutveckling och tillägger att för det enskilda barnet är det viktigt att god kvalitet sett ur barnets brukarperspektiv beaktas av såväl beslutsfattare som utförare av verksamheter. *Uppsala universitet* framför att brukarnas synpunkter bör tas till vara i kvalitetsarbetet och vikten av såväl enskilda brukare som deras organisationer ges möjlighet att bidra till kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring. *Handikappförbundens Samarbetsorgan (HSO)* välkomnar förslaget. HSO anser att brukarperspektivet skall vara en naturlig utgångspunkt för det systematiska kvalitetssäkringsarbetet och att den lokala handikapprörelsen ges insyn i kommunernas kvalitetssäkringsarbete. *Schizofreniförbundet* är positivt till förslaget och anför att Socialstyrelsen bör utfärda allmänna råd om kvalitetssystem och att det är viktigt att dessa utformas i samarbete med handikapporganisationerna. *Intressegruppen för Assistansberättigade, IfA*, anser att anordnare av personlig assistans bör ha de kvaliteter som framgår av ett avtal som bör upprättas med den assistansberättigade. IfA motsätter sig att utomstående personer skall bedöma om enskilda assistansberättigade får ett gott liv genom exempelvis personlig assistans. IfA efterlyser också ett förtydligande av att lagändringarna även gäller för personlig assistans i privat regi. *Brukarkooperativet JAG* och *Stockholmskooperativet för Independent Living, STIL*, menar att personlig assistans inte är en verksamhet, utan ett mänskligt hjälpmedel. *Brukarkooperativet JAG* anser därför inte att det är fruktbart att införa en allmän kvalitetsregel. *Brukarkooperativet JAG* förespråkar i stället att en definition av personlig assistans, avgränsad från andra typer av service, skulle göras förpliktigande.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453) om att insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet och att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande skall utvecklas och säkras har underlättat arbetet med att utveckla kvaliteten i vården och omsorgen om äldre personer och olika stödinsatser för personer med funktionshinder (prop. 1996/97:124, bet. 1996/97:SoU18, rskr. 1996/97:264) och prop. 1997/98:113, bet. 1997/98:SoU24, rskr. 1997/98:307). Enligt regeringens mening finns det skäl att på liknande sätt komplettera lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) med bestämmelser som behandlar kvalitet i verksamheten. Genom att i LSS införa en kvalitetsregel, motsvarande den som finns i socialtjänstlagen, skapas tydligare

förutsättningar för kommuner och andra utförare att arbeta med kvalitetsfrågor inom all verksamhet inom det sociala området för personer med funktionshinder.

Kvalitet är ett svårfångat begrepp och vad som utgör god kvalitet låter sig inte fastställas på ett entydigt och objektivt sätt. Människors olika behov, intressen och förväntningar påverkar uppfattningen om vad som är god kvalitet. I detta sammanhang bör brukarens kunskaper om och erfarenheter av verksamhetens kvalitet vara vägledande, men även personalens och ledningens kunskaper och erfarenheter bör naturligtvis vägas in. Även andra än de direkt berörda kan påverkas av en verksamhets kvalitet, exempelvis anhöriga, och därför skall även ett medborgarperspektiv anläggas på kvalitetsfrågorna.

Det finns vissa allmänt vedertagna kriterier för god kvalitet. Att hänsyn tas till barns särskilda behov och förutsättningar är exempel på en sådan liksom att verksamheten drivs i enlighet med grundläggande etiska riktlinjer som respekt för alla människors lika värde.

Vissa faktorer har avgörande betydelse för att verksamhet enligt LSS skall kunna sägas ha god kvalitet, exempelvis att det finns en överensstämmelse med de mål som gäller för verksamheten och att verksamheten uppfyller de bestämmelser som LSS anger. För att uppnå god kvalitet i verksamheten krävs enligt regeringens mening att flera grundläggande rättigheter är tillgodosedda såsom rättssäkerhet, medinflytande för den enskilde och en lätt tillgänglig service. Att brukaren bemöts på ett bra sätt är väsentligt och generellt krävs också att personalen har lämplig utbildning och/eller erfarenhet. Andra faktorer som ger förutsättningar för en god kvalitet är bl.a. väl fungerande arbetsledning och att man inom verksamheten använder sig av ett medvetet och genomtänkt arbetssätt. För att kontinuerligt utveckla kvaliteten i verksamheten måste såväl organisation och arbetsprocesser som resultat och mål vara föremål för uppföljning och utvärdering. Det är av vikt att kvalitetsarbetet utförs på alla nivåer i organisationen. Egenutvärdering eller egenkontroll bör utgöra ett centralt inslag i kvalitetsarbetet.

Enligt regeringens mening utgör Socialstyrelsens normerande arbete, t.ex. att utfärda allmänna råd, ett viktigt stöd för kommunerna i deras arbete med att säkerställa god kvalitet i verksamheten. Varje verksamhet måste dock anpassa sitt kvalitetssystem till de egna förutsättningarna och till den insats det gäller. Kvalitetssystemet bör inte vara mer omfattande än vad som är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens kvalitetsmål. Regeringen instämmer i de synpunkter som några av remissinstanserna har framfört som rör vikten av att ta tillvara brukarens synpunkter. Lika så instämmer regeringen i att såväl brukaren som handikappörelsen bör ges möjlighet att påverka och bidra till arbetet med kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling.

Regeringen menar att det ingår i tillämpningen av lagstiftningen att olika samhällsföreträdare gör bedömningar om behovet av insatser i syfte att skapa förutsättningar för gott liv för den enskilde. Att utvärdera olika insatsers kvalitet utifrån effekterna för den enskilde, anser regeringen således utgöra en naturlig del i kvalitetsarbetet. Personer med funktionshinder är en brukargrupp då de nära och personligt berörs av en verksamhet och som regel utnyttjar den kontinuerligt under en längre period. Regeringen anser det naturligt att vid arbetet med att systematiskt och

fortlöpande utveckla och säkra kvaliteten i verksamheten eftersträvas ett brukarperspektiv. Vidare hänvisas till ovan anförda om att brukarens kunskaper om och erfarenheter av verksamhetens kvalitet bör vara vägledande.

Regeringen instämmer vidare i en invändning som vissa remissinstanser framfört, nämligen att personlig assistans inte i traditionell mening kan sägas utgöra en verksamhet. Den personliga assistentens uppgift är att utföra det som brukaren själv skulle utföra om hon eller han inte hade haft ett funktionshinder som begränsar den egna förmågan. Regeringen menar dock att de föreslagna kvalitetsreglerna avseende insatserna enligt LSS, bör gälla oavsett insatsernas olika art.

En viktig förutsättning för att utveckla, säkra och bedöma kvaliteten är att erfarenheter och kunskap tas till vara genom systematisk dokumentation. Detta är en av anledningarna till att det också finns behov av bestämmelser om dokumentation i LSS som behandlas i avsnitt 5.2.

Kravet på god kvalitet skall gälla både offentlig och enskild verksamhet enligt LSS. Med enskild verksamhet avses sådan verksamhet som utförs av företag och föreningar t.ex. kooperativ; se även avsnitt 5.2.1. I fråga om offentlig verksamhet skall god kvalitet gälla såväl myndighetsutövning som den verksamhet som bedrivs.

5.2 Dokumentation m.m.

5.2.1 Bestämmelser om dokumentation

Regeringens förslag: Nya bestämmelser om dokumentation införs i syfte att förtydliga nuvarande reglering och som komplement till förvaltningslagens (1986:223) regler. Bestämmelserna om dokumentation gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget. *Justitieombudsmannen* instämmer i bedömningen att det finns brister i hur dokumentationsskyldigheten fullgörs inom kommunernas verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och ställer sig därför bakom förslaget. JO anser att problem med brister i dokumentation inte enbart kan lösas genom ett förtydligande i lagstiftningen, utan att kommunerna dessutom måste se till att personalen får utbildning och att rutiner skapas för journalföring m.m. *Riksförsäkringsverket* är positivt till utökad dokumentationsskyldighet. Försäkringskassorna och kommunerna har i dag ett omfattande samarbete kring insatsen personlig assistans och försäkringskassans utredning skulle underlättas om kommunens handläggare dokumenterat uppgifter som är av betydelse i ärendet. *Socialstyrelsen* tillstyrker förslaget, men anser att det behöver belysas hur dokumentation av verkställigheten skall ske när den enskilde valt att själv anordna personlig assistans eller när den enskilde anlitar en enskild assistansanordnare. *Barnombudsmannen* välkomnar förslaget om dokumentation. Ett problem i dag är att kommuner runt om i landet har utvecklat olika rutiner för t.ex. dokumentation har skapat en oklarhet för enskilda barn

och deras föräldrar om vari barnets rättigheter består. *Datainspektionen* anser att en analys behövs avseende hur förslagets krav på innehåll i dokumentation förhåller sig till integritetsskyddsbestämmelser i s.k. registerförfattningar såsom lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten och förordningen (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, som gäller vid sidan av personuppgiftslagen (1998:204). Vidare om det är förenligt med bestämmelserna i dessa författningar att med IT-stöd dokumentera sådana uppgifter som enligt förslaget skall dokumenteras. *Gävle kommun* anser att det behövs ett förtydligande avseende om annan assistansanordnare än kommunen skall anses omfattas av dokumentationsskyldighet i egenskap av enskild verksamhet. *Handikappförbundens Samarbetsorgan (HSO)* och *Schizofreniförbundet* välkomnar förslaget om regler för dokumentation. *Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA)* menar att ett förtydligande krävs om avsikten är att personlig assistans i privat regi skall omfattas av förslagen. IfA anser att det är positivt med krav på dokumentation för personlig assistans som stöd för den assistansberättigades rättigheter och insynsmöjligheter gentemot assistansanordnaren. IfA ställer sig avvisande till dokumentation som rör den enskildes privata förhållanden. *Brukarkooperativet JAG* och *Stockholmskooperativet för Independent Living (STIL)* instämmer i att dokumentation av beslut och myndighetsutövning är nödvändigt för den enskildes rättssäkerhet, men håller i övrigt inte med om beskrivningen av behovet av dokumentation, exempelvis för huvudmannens planering, uppföljning och utvärdering. *Brukarkooperativet JAG* och *STIL* anser att det är nödvändigt att precisera vilka enskilda verksamheter som skall omfattas och vad som skall dokumenteras.

Skälen för regeringens förslag

För att värna den enskildes rättssäkerhet och för att verksamheten enligt LSS skall kunna förbättras, utvecklas och systematiskt utvärderas, är det enligt regeringens mening en grundläggande förutsättning att verksamheten dokumenteras på ett tillfredsställande sätt. Ett flertal av remissinstanserna bekräftar att det råder allvarliga brister i dokumentation och handläggning i ärenden som avser insatser enligt LSS.

Regeringen anser att tydliga krav på dokumentation i LSS även har betydelse för förutsättningarna att bedriva en effektiv tillsyn inom området. De dokumentationsbestämmelser som föreslås i LSS är, när det gäller offentlig verksamhet, i allt väsentligt ett förtydligande av vad som redan gäller enligt förvaltningslagen (1986:223) och allmänna förvaltningsrättsliga principer.

Dokumentationsskyldigheten skall gälla även i enskild verksamhet

Det saknas generella bestämmelser i svensk lagstiftning som föreskriver en skyldighet för privata rättssubjekt att dokumentera sin verksamhet. En sådan skyldighet kan visserligen tas in i avtal mellan kommunen eller landstinget och den som bedriver verksamheten. För att säkerställa att hantering av dokumentation i enskild verksamhet enligt LSS är säker och

håller en god kvalitet föreslår regeringen att dokumentationsskyldigheten uttryckligen även skall omfatta sådan verksamhet.

I LSS finns vissa bestämmelser som särskilt reglerar enskild verksamhet (se 23–24 §§). En enskild person får inte utan tillstånd av länsstyrelsen yrkesmässigt bedriva sådana verksamheter som avses i 9 § 6–10, dvs. korttidsvistelse, korttidstillsyn för skolungdomar över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov, boende i familjehem eller bostad med särskild service och daglig verksamhet (23 §). I förarbetena utvecklas inte närmare vad som närmare avses med enskild verksamhet (jfr prop. 1992/93:159 s. 101 f.).

Lagen hindrar inte att exempelvis insatserna ledsagare och personlig assistans ges i enskild regi. För sådan enskild verksamhet ställer lagen inte krav på tillstånd. Insatsen personlig assistans kan organiseras på olika sätt. Den enskilde kan själv vara arbetsgivare för assistansen och handha administrationen. Den enskilde kan också anlita ett företag eller en förening t.ex. ett kooperativ för att tillhandahålla assistansen. Regeringen anser att vad som avses med enskild verksamhet i detta sammanhang bör bedömas utifrån om verksamheten bedrivs regelbundet och normalt vänder sig till allmänheten samt att den inte endast bedrivs för en enskild persons räkning. Därmed skall dokumentationsskyldigheten gälla de fall den enskilde anlitar ett företag och en förening t.ex. kooperativ, men inte i de fall den enskilde själv agerar arbetsgivare till sina personliga assistenter. Regeringen anser inte att krav på dokumentation i de fall den enskilde administrerar och är arbetsgivare skall följa av LSS, eftersom det i sådana fall inte kan anses vara fråga om enskild verksamhet. Den enskilde har dock ansvar för att dokumentera i den omfattning som krävs för att denne skall kunna fullgöra sitt arbetsgivaransvar och kunna lämna de uppgifter som försäkringskassan behöver för att kunna bedöma rätten till assistansersättning enligt lagen (1993:389) om assistansersättning.

Regeringen anser vidare att krav på dokumentation inom enskild verksamhet ger en möjlighet till insyn för den enskilde och ger stöd för den enskildes intresse av en god kvalitet i den aktuella insatsen. Angående dokumentationsskyldighetens omfattning och innehåll se avsnitt 5.2.2.

Personuppgifter i dokumentationen

När det gäller behandling av personuppgifter inom LSS, gäller redan i dag lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Lagen innehåller bestämmelser om behandling av personuppgifter som avviker från personuppgiftslagen (1998:204).

Kraven på dokumentation i LSS kommer sannolikt till stor del att hanteras genom automatiserad behandling av olika uppgifter. Uppgifter om enskilda kommer att behandlas. Det rör sig om uppgifter om sökande, om personer som beviljas insatser och personer som får insatser enligt LSS. Uppgifterna kan komma att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt ett eller flera särskilda kriterier.

I förarbetena till lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten framfördes att ett avgörande skäl för att hålla sig till en mer allmän reglering inom socialtjänstens område var att socialtjänsten är

mångfacetterad och skulle vara svår att detaljreglera. Möjligheterna att mer ingående reglera själva behandlingen av personuppgifter inom socialtjänsten är små. Graden av integritetskänslighet varierar och inom socialtjänsten finns behov av att behandla ett synnerligen stort antal olika personuppgifter (prop. 2000/01:80 s. 134).

Angående hur förslaget om innehåll i dokumentation förhåller sig till integritetsskyddsbestämmelser i ovan nämnda registerförfattningar bör följande beaktas. I lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten görs inte någon uppräknning av för vilka ändamål som behandling får ske och i nämnda lag anges att personuppgifter bara får behandlas om det är nödvändigt för att arbetsuppgifter inom socialtjänsten skall kunna utföras (se 6 § lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten).

Vid införandet av lagen om personuppgifter inom socialtjänsten ansåg regeringen att det skulle bli ohanterligt att ange ändamålen direkt i lagen och ansåg i likhet med Socialdatautredningen att det var tillräckligt att det i lagen föreskrevs att personuppgifter får behandlas bara om det är nödvändigt för att arbetsuppgifter inom socialtjänsten skall kunna utföras (prop. 2000/01:80 s. 142).

För verksamheten inom LSS är det nödvändigt med en omfattande hantering av personuppgifter. I de ADB-system som finns i kommunerna lagras sannolikt redan i dag i huvudsak individrelaterade person-, ärende-, beslut- och verkställighetsuppgifter inom LSS. Vissa personuppgifter och sammanställningar av personuppgifter används i första hand som stöd för handläggningen av de insatser där kommunen eller landstinget har en utredningsskyldighet och som stöd för de beslut som utredningen mynnar ut i. Även under verkställighetsfasen används personuppgifter och sammanställningar av personuppgifter som administrativt stöd vid handläggningen av planer, genomförandet av olika insatser, utbetalningar, hanteringen av avgifter inom LSS m.m. Därutöver används personuppgifter och sammanställningar av personuppgifter – sannolikt i mindre omfattning – som underlag för tillsyn, uppföljning och utvärdering av verksamhet.

I 13 § personuppgiftslagen finns ett principiellt förbud mot att behandla personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening, eller som rör hälsa eller sexualliv. Uppgifter av den angivna arten betecknas i lagen som *känsliga personuppgifter*. Krav på dokumentation i LSS innebär att uppgifter om hälsa kommer att dokumenteras. För att en kommun eller ett landsting skall kunna klara sina uppgifter anser regeringen att det finns ett behov av att behandla även personuppgifter som är känsliga i personuppgiftslagens mening. Sådana uppgifter får redan i dag behandlas enligt 7 § 2 lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

Regeringen anser att det är angeläget att kommunerna och landstingen i fråga om verksamhet enligt LSS, på samma sätt som i övrigt inom offentlig och privat förvaltning, har möjlighet att utnyttja modern informationsteknik för att höja effektiviteten och kvaliteten i arbetet.

5.2.2 Dokumentationskyldighetens omfattning och innehåll

Regeringens förslag: En bestämmelse införs om att all handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om insatser skall dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden skall förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket (RFV)* framför bl.a. att Försäkringskassans utredning underlättas av att kommunens handläggare dokumenterat uppgifter som kan vara av betydelse i ärendet. RFV betonar också skyldigheten enligt barnkonventionen att höra barn i alla administrativa förfaranden som rör barnet (art. 12). RFV anser att vad som framkommit i samtal med barnet eller dess företrädare är en sådan uppgift som skall dokumenteras i ärenden. *Socialstyrelsen* menar att det finns en skillnad mellan rådgivning enligt socialtjänstlagen och rådgivning och annat personligt stöd enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som inte framgår av promemorian. Enligt Socialstyrelsen består skillnaden i att råd och stöd enligt LSS är en insats som beviljas efter individuell behovsprövning och att det därför är naturligt att en dokumentationsplikt skall föreligga. Socialstyrelsen menar att det inte skulle bli någon större skillnad i omfattningen av dokumentationskyldigheten mellan de båda lagarna. *Justitieombudsmannen* framför att en socialnämnd inte är skyldig att dokumentera sin allmänna rådgivningsverksamhet. Om en socialnämnd beviljar någon viss rådgivning som bistånd enligt socialtjänstlagen, blir det emellertid fråga om en sådan insats för vilken det följer viss dokumentationsplikt enligt 11 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453). Ett sådant beslut om bistånd kan sägas motsvara ett beslut om insats i form av rådgivning enligt 9 § 1 LSS. *Barnombudsmannen* önskar att det till uppräknningen om vilka delar av informationen som skall dokumenteras fogas en metoddel som stadgar att i de fall bedömningar, förslag till beslut och motivering av beslut rör barn och unga, så ska de skrivas på ett sådant sätt att det med hänsyn till barnets ålder och mognad är begripligt även för det enskilda barnet. *Stockholms kommun* anser att ytterligare utredning behövs angående omfattningen av dokumentationskyldigheten enligt LSS. *Stockholms kommun* menar att motsvarande motiv till undantag från dokumentationskyldigheten som finns för rådgivningsverksamhet enligt socialtjänstlagen, dvs. krav på anonymitet, även kan uppstå i verksamheter som regleras enligt LSS, exempelvis i rådgivning och till personer med psykiska funktionshinder. *Vellinge kommun* efterlyser förtydliganden avseende krav på verkställighetsdokumentationens innehåll. *Gävle kommun* tillstyrker lagförslaget, men menar att vad som skall dokumenteras bör exemplifieras i allmänna råd så det blir tydligare vilken typ av åtgärd, omständighet eller händelse som ska dokumenteras, särskilt avseende verkställigheten. *Pajala kommun* vill ha stöd för hur dokumentationsbestämmelserna skall tillämpas av kommunen för insatsen personlig assistans då den enskilde kan välja en annan utförare än kommunen. *Pajala kommun* påpekar att

det, oavsett vem som bär arbetsgivaransvaret, är kommunen som enligt lag har ett basansvar för insatsen. *Schizofreniförbundet* välkomnar förslaget om regler för dokumentation i LSS och menar att kraven på dokumentation bör vara sådana att den enskilde tydligt kan se vilken utredning kommunen grundar sitt beslut om insats på. *Brukarkooperativet JAG* och *Stockholmskooperativet för Independent Living (STIL)* är positiva till att stärka dokumentationsskyldigheten kring myndighetsutövning, men anser att tvång på övrig dokumentation riskerar att bli integritetskränkande och anses också vara onödig. JAG och STIL motsäger sig en skyldighet att dokumentera genomförandet av insatsen personlig assistans.

Skälen för regeringens förslag

Enligt regeringens mening skall skyldigheten att dokumentera verksamhet enligt LSS omfatta alla verksamheter som utgör handläggning av enskilda ärenden, även sådana som inte avser myndighetsutövning mot enskild person. Skyldigheten att dokumentera skall således även omfatta verkställigheten av beslut om insatser, dvs. genomförandet av insatser.

Underlåtenhet att dokumentera rådgivning t.ex. vid alkohol- och narkotikamottagning samt familjerådgivning anses finnas för att möjliggöra anonymitet för den enskilde. Risken finns annars att den enskilde avstår från att söka stöd och råd hos rådgivningarna. I de fall rådgivningen övergår till någon form av behandling inom socialtjänsten, som i sig kan utgöras av bl.a. rådgivning, fattas dock ett beslut om detta. Såväl beslutet som den utredning som föregått beslutet skall dokumenteras (jfr SOU 1995:86 s. 123 f.). I fråga om rådgivning och annat personligt stöd enligt 9 § 1 LSS, föregås i regel inte beslutet om insatsen av rådgivning på motsvarande sätt. Regeringen anser att samtliga insatser som efter beslut tillhandahålls enligt LSS skall omfattas av skyldigheten att dokumentera, inklusive rådgivning och annat personligt stöd. Endast sådant som är av betydelse dokumenteras och dokumentationen skall utformas med respekt för den enskildes integritet.

Uppgifter som skall dokumenteras

Flera remissinstanser efterfrågar förtydliganden avseende dokumentationens innehåll och omfattning. Regeringen anser att det är viktigt att fastställa grundläggande principer för dokumentationens innehåll och omfattning, men menar att det sedan är en uppgift för ansvarig myndighet att utarbeta närmare normering. En viktig princip för att skyldigheten att dokumentera skall kunna tjäna sitt syfte är att dokumentationen innehåller tillräcklig, väsentlig och korrekt information. Endast de uppgifter som har betydelse med hänsyn till verksamhetens art och det enskilda ärendet skall dokumenteras. Insatser av mindre betydelse kan dokumenteras summariskt.

Sådana uppgifter som kan vara av *betydelse* är exempelvis;

- hur ärendet har uppkommit och tidpunkt för detta,
- vilken eller vilka insats eller insatser ärendet avser,
- vilka upplysningar handläggaren har fått tillåtelse att inhämta och av vilka,
- uppgifter för att utreda behov och rätt till insatser,
- bedömning av behov och rätt till insatser,
- den sökandes önskemål och synpunkter,
- hur barnet har kommit till tals om ärendet rör ett barn,
- vem som har gjort en viss anteckning och när anteckningen gjordes,
- behov och användning av tolk t.ex. i främmande språk eller teckenspråk,
- kommunikation i ärendet,
- handläggarens bedömning av lämpliga åtgärder, förslag till beslut och beslut,
- motivering av beslut,
- underrättelse om beslut,
- uppgifter av betydelse för verkställighet av beslutet, t.ex. omfattning av beviljad insats eller insatser, hur den eller dessa skall utformas och har utformats, och när den eller dessa verkställts,
- uppgifter av betydelse under verkställigheten av beslutet,
- uppgifter om eventuellt överklagande och omprövning alternativt självrättelse,
- uppgifter om domar och beslut, samt
- anmälan om missförhållanden.

Regeringen instämmer i Riksförsäkringsverkets och Barnombudsmannens uppfattning när det gäller vikten av att det finns ett barnperspektiv i handläggningen av ärenden som berör barn. Barnets önskemål och synpunkter skall inhämtas genom att tala med barnet eller barnets vårdnadshavare. I dessa ärenden är det också viktigt att anpassa informationen som förmedlas och dokumentationen så att barnet eller barnets vårdnadshavare kan förstå det som sägs eller skrivs. Det finns således all anledning att beakta 7 § förvaltningslagen (1986:223) som bl.a. anger att myndigheten skall sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt.

Regeringen anser att det är angeläget att dokumentationen i enskild verksamhet enligt LSS är säker och att den håller en god kvalitet. Dokumentationskyldigheten skall, i fråga om enskild verksamhet gälla de fall den enskilde anlitar ett företag och en förening, men inte i det fall den enskilde själv administrerar och är arbetsgivare för sin personliga assistans, se avsnitt 5.2.1.

Förvaring

Vad som har kommit fram vid en utredning och som har betydelse för ett ärendes avgörande skall tillvaratas på ett säkert sätt. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden, t.ex. en persons hälsotillstånd och familjeförhållanden, skall förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem. Detta för att skydda den som vänder sig till en kommun eller ett

landsting för att erhålla en LSS-insats från obehörig insyn i dennes personliga förhållanden.

5.2.3 Dokumentationens utformning och enskilds insyns rätt

Regeringens förslag: Dokumentationen skall utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne samt att om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig skall detta antecknas.

En handling i en personakt i enskild verksamhet, om det begärs av den som akten rör, skall så snart som möjligt tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av bestämmelse om tystnadsplikt. Frågor om utlämnande prövas av den som ansvarar för personakten. Anser denne att personakten eller någon del av den inte bör lämnas ut skall denne genast med eget yttrande överlämna frågan till länsstyrelsen för prövning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Landstinget i Västerbottens län* anser att det är viktigt, eftersom enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är en individuell rättighetslagstiftning, att införa brukarstyrd dokumentation i det löpande arbetet med att ge insatser. *Datainspektionen* anser att en analys behövs av hur de föreslagna bestämmelserna om den enskildes insyns rätt förhåller sig till bestämmelserna om information och rättelse i personuppgiftslagen (1998:204). *Uppsala universitet* framför att det bör övervägas om det kan finnas skäl att införa en möjlighet för den enskilde att, efter särskild prövning, få vissa uppgifter i dokumentationen utplånade; jfr 17 § patientjournalagen (1985:502). *Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)* understryker vikten av att dokumentationen sker på ett sätt som inte kränker individens integritet och att inga former av värderingar antecknas i dokumentationen. HSO menar att den enskilde inte bara bör utan *skall* hållas underrättad om de anteckningar som förs om honom eller henne.

Skälen för regeringens förslag

Dokumentationen skall utformas med respekt för den enskilde och dennes integritet. För att markera detta anser regeringen att en bestämmelse med den innebörden skall införas i LSS. Anteckningar som förs skall präglas av respekt för den enskilde personen, vilket naturligtvis innebär att de inte får vara av nedsättande karaktär. Ibland kan det dock vara nödvändigt att dokumentera värderingar om den enskilde, t.ex. då det har betydelse för att säkerställa att personalen har god arbetsmiljö. Ett krav för att värderande omdömen skall få förekomma bör dock vara att de har sakligt underlag och är av verklig betydelse för saken. Ovidkommande värdeomdömen får inte förekomma. Det skall också klart framgå av dokumentationen när den enskilde har en annan uppfattning om det som sagts eller noterats.

Helhetssituationen för den enskilde är av stor vikt när det gäller underlag för beslut om LSS-insatser. Det kan innebära att uppgifter om den enskildes familjesituation och stöd från anhöriga kan vara relevanta för ärendet. En betydande återhållsamhet bör dock iaktas när det gäller uppgifter om andra personer än den som är aktuell i ärendet.

Enligt 14 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess till skydd för enskild som huvudregel inte i förhållande till den enskilde själv. Härutöver följer av förvaltningslagen (1986:223) att en part i ärende som avser myndighetsutövning mot någon enskild som huvudregel har rätt att ta del av det som har tillförts ärendet (16 §). En myndighet har vidare enligt förvaltningslagen en skyldighet att kommunicera utredningsmaterial. Ett ärende får således normalt inte avgöras utan att part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än parten själv och han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Kommunikation är dock inte nödvändig t.ex. om uppgiften saknar betydelse eller att om det av någon anledning är uppenbart obehövt (17 §). Såväl partens rätt enligt förvaltningslagen att ta del av uppgifter som kommunikationskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen. Sistnämnda bestämmelse reglerar kollisionen mellan regler om insynrätt och regler om sekretess. Som nämnts ovan kan det hända att det i en akt om en enskild finns uppgifter om någon annan person och att dessa uppgifter omfattas av sekretess till skydd för denne. Som huvudregel har parten rätt att ta del även av dessa uppgifter. Endast om det av hänsyn till att den andra personens intresse är av synnerlig vikt att de sekretessbelagda uppgifterna i akten inte röjs får myndigheten underlåta att lämna ut dessa uppgifter. I sådant fall skall myndigheten upplysa parten om vad materialet innehåller, i den mån det behövs för att han eller hon skall kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen skall skydda.

Den enskilde har enligt socialtjänstlagen (2001:453) givits en mer långtgående möjlighet till insyn i det skriftliga material som förs av socialtjänsten (jfr prop. 1979/80:1 Del A s. 401 ff. och s. 563 och prop. 1996/97:124 s. 153 f.). I 11 kap. 6 § socialtjänstlagen anges bl.a. att den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne och om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig skall detta antecknas. Av 7 kap. 4 § socialtjänstlagen följer att en handling i en personakt i enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn, om det begärs av den som akten rör, så snart som möjligt skall tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av tystnadspliktsbestämmelsen 15 kap. 1 § socialtjänstlagen.

För LSS saknas en motsvarande reglering av en enskilds insynrätt i uppgifter om den enskilde själv. De anteckningar som förs i ärenden som avser myndighetsutövning kan utgöra underlag för beslut. Anteckningar i sådana fall omfattas av förvaltningslagens regler om insyn och kommunikation.

I verksamhet enligt LSS förs dock också journalanteckningar och andra anteckningar som inte syftar till ett beslut, dvs. ej myndighetsutövning. Det kan t.ex. vara fråga om anteckningar som förs vid rådgiv-

ning, i omvårdnad samt vid tillsyn, uppföljning och utvärdering av verksamheten.

Regeringen bedömer dock att det har stor betydelse för den enskildes och allmänhetens förtroende att det råder öppenhet mellan huvudmannen för verksamheten eller den som utför insatser enligt LSS och den enskilde. Det är viktigt att den enskilde får information om i vilken utsträckning hans eller hennes förhållanden dokumenteras i verksamheten. I detta sammanhang finns anledning att beakta t.ex. att enligt 6 § LSS skall verksamheten grundas på den enskildes självbestämmanderätt och integritet och den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges.

Regeringen anser det angeläget att så långt det är möjligt sträva efter de anteckningar som förs om den enskilde görs tillsammans med denne. Däremot att införa en brukarstyrd dokumentation av det faktiska utförandet av insatsen; dvs. annan dokumentation än sådan som är att hänföra till myndighetsutövning, anser regeringen inte vara lämpligt.

Regeringen föreslår att det i LSS införs en bestämmelse om att den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Detta skall även gälla i fråga om sådant material som inte måste kommuniceras enligt förvaltningslagen. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig skall detta antecknas.

Även enskild verksamhet omfattas av insynsrätten

Regeringen föreslår att den enskildes rätt till insyn även skall gälla i fråga om enskild verksamhet. Intresset av insyn är likvärdigt för den enskilde oavsett om verksamheten bedrivs i offentlig eller privat regi. En handling i en personakt i enskild verksamhet skall, om den som akten berör begär det, så snart som möjligt tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av bestämmelsen om tystnadsplikt i 29 § LSS. Frågor om utlämnande skall prövas av den som ansvarar för personakten. Anser denne att personakten eller någon del av den inte bör lämnas ut skall denne genast med eget yttrande överlämna frågan till länsstyrelsen för prövning.

Information och rättelse enligt personuppgiftslagen

Regeringen anser att det är angeläget att ta upp frågor om hur förslagen om den enskildes insynsrätt m.m. förhåller sig till bestämmelserna om information, rättelse och utplånande i personuppgiftslagen. Därvid berörs även frågan som några remissinstanser har uppmärksammat om möjligheten för den enskilde att, efter särskild prövning, få vissa uppgifter i dokumentationen utplånade, motsvarande den som finns enligt 17 § patientjournalagen. Personuppgiftslagen gäller i de sammanhang som avses här om inte annat följer av lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Den senare lagen gäller även i verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade (se 2 § 5 nämnda lag). I 23–27 §§ personuppgiftslagen finns bestämmelser om *information* som den personuppgiftsansvarige skall

lämna till den registrerade. I förarbetena till lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten bedömde regeringen att personuppgiftslagens bestämmelser om en personuppgiftsansvarigs informationsplikt även bör gälla personuppgifter som behandlas inom socialtjänsten (se prop. 2000/01:80 s. 150 ff.). Det har inte framkommit att gällande bestämmelser om insyns rätt m.m. enligt socialtjänstlagen och personuppgiftslagens bestämmelser om information skulle ha medfört problem i tillämpningen inom socialtjänsten. Dock är det oklart i vilken utsträckning personuppgiftslagens bestämmelser om information har haft genomslag i socialtjänstens verksamhet.

Enligt 28 § personuppgiftslagen är den personuppgiftsansvarige skyldig att på begäran av den registrerade snarast *rätta, blockera eller utplåna* sådana personuppgifter som inte har behandlats i enlighet med denna lag eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen. Bestämmelserna i personuppgiftslagen om rättelse och skadestånd gäller även vid behandling av personuppgifter enligt lagen om behandling av personuppgifter i socialtjänsten (9 § sistnämnda lag). Beslut inom socialtjänsten om rättelse och om avslag på begäran om information enligt 26 § personuppgiftslagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (10 § lagen om behandling av personuppgifter i socialtjänsten; även prop. 2000/01:80 s. 158 f.).

Enligt regeringens mening finns det inget behov av ändringar i lagen om behandling av personuppgifter i socialtjänsten eller personuppgiftslagen med anledning av de förslag som lämnas i detta lagstiftningsärende eller att justera nämnda förslag. Nuvarande reglering ger den enskilde ett gott skydd för den personliga integriteten. Regeringen finner det heller inte motiverat att införa särskilda bestämmelser i LSS om utplånande av uppgifter utöver rådande bestämmelser.

5.2.4 Gallring

Regeringens förslag: Anteckningar och andra uppgifter i en personakt hos nämnder i kommun eller landsting som tillhör sådan sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av uppgifter inom socialtjänsten, skall gallras fem år efter det att sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna skall dock inte gallras så länge uppgifterna om samma person inte har gallrats av nämnden enligt vad som gäller för uppgifter i en sammanställning.

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras fem år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört. Gallringen skall vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde.

Från gallringsskyldigheten undantas LSS handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att en insats som avser boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar. Vidare undantas handlingar från gallringsskyldigheten av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och landsting och i övriga kommuner och landsting beträffande ett representativt urval av personer.

Dokumentation i enskild verksamhet skall bevaras så länge den kan ha betydelse för åtgärder i verksamheten.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Riksarkivet* avstyrker förslaget om gallring genom att bl.a. ifrågasätta att den enskildes integritet bäst skulle skyddas genom att uppgifter om denne utplånas. Enligt Riksarkivets uppfattning ligger det lika ofta i den enskildes intresse att uppgifter bevaras som att de gallras, och att integritetsintressena därför i första hand bör tillgodoses genom sekretesskydd i sekretesslagen, samt att frågan om bevarande och gallring av socialtjänstens personakter borde regleras genom arkivlagens bestämmelser. Detta är förhållandet för de vårdregistren och patientjournalerna inom hälso- och sjukvården. Det är inte konsekvent att ha en olikartad reglering för socialtjänstens handlingar. Även om gallring hade bedömts som en lämplig åtgärd för att skydda den personliga integriteten skulle man inte uppnå någon större vinst i detta avseende genom att gallra just personakter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), eftersom dessa ofta förs under individens återstående livstid. Socialtjänstlagens bestämmelser om gallring får sägas stå i strid med arkivlagens 3 och 10 §§. Det urval som nu bevaras av socialtjänstens personakter kan bara delvis tillgodose forskningens behov. *Brukarkooperativet JAG* menar att det är tveksamt om samhällsintresset av forsknings- eller statistikprojekt klart väger över den risk för otillbörligt intrång i den enskildes personliga integritet som behandlingen av personuppgifter kan innebära. Denna absoluta skyldighet borde snarare göras fakultativ på så sätt att samtycke krävs av den enskilde eller dennes legala företrädare.

Skälen för regeringens förslag

I dag finns inga uttryckliga regler om gallring av handlingar i verksamhet enligt LSS. Enligt regeringens mening är det framförallt av allmänna integritetsskäl motiverat att införa sådana regler.

Dokumentation i verksamhet enligt LSS innehåller i regel känsliga uppgifter; t.ex. angående hälsa och andra personliga förhållanden. Det är mycket angeläget att gallringsbestämmelser införs så att sådana uppgifter inte förvaras för längre tid än som är motiverat med beaktande av den allmänna inriktning verksamheten enligt LSS skall ha. Av hänsyn till att verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet och för att inte avskräcka personer från att söka särskilt stöd och service av oro för att dokumentationen sparas längre tid än som behövs för det ändamål det har skett bör bestämmelser om gallring införas i LSS.

Regeringen är medveten om att socialtjänstlagens gallringsbestämmelser och de nu föreslagna gallringsbestämmelserna för verksamhet enligt LSS till viss del kan motverka de syften som arkivlagen har. Bestämmelserna om bevarande och gallring inom socialtjänsten utgör dock resultatet av avvägningar mellan å den ena sidan integritetsskyddsintressen och å den andra sidan insyns- och rättssäkerhetsaspekter, myndigheternas informationsbehov samt forskningsintresset (se prop. 1979/80:1 Del A s. 446, prop. 1989/90:72 s. 51 ff., prop. 1997/98:108 s. 80 och prop. 2000/01:80 s. 156). Samma avvägning är motiverad när det gäller verksamhet enligt LSS.

Tidpunkt för gallring

De nämnder som avses i LSS bör inte arkivera mer material än vad som är nödvändigt för den egna verksamheten. Fem år efter det att den sista anteckningen gjorts bör innehållet i en personakt i allmänhet ha förlorat sitt intresse för verksamheten. Av hänsyn till den enskildes integritet bör uppgifterna då gallras. Vid gallring bör en intresseavvägning ske mellan bevarandaspekter och ett hänsynstagande till en enskilds personliga integritet.

För register som utgör sammanställningar av uppgifter bestäms där-
emot tiden för gallringen av den tidpunkt då de förhållanden som den
antecknade uppgiften avser har upphört. Gallringsplikten i verksamhet
inom LSS blir med detta förslag likformig med den som gäller i social-
tjänstlagen.

Om en nämnd beslutar om en fortgående åtgärd enligt LSS, t.ex.
boende i familjehem, kan två olika gallringsfrister komma att tillämpas.
Personakten gallras fem år efter beslutet om ingen anteckning görs efter
fattat beslut, medan uppgifter i en sammanställning gallras först fem år
efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört dvs. i
exemplet att boendet i familjehemmet upphör. Därmed kan följande
situation uppstå. En åtgärd fortgår (eller är nyligen avslutad) och näm-
nden håller reda på detta genom sitt register men är, i avsaknaden av den
redan gallrade akten, okunnig om bakgrunden till åtgärden. En lösning på
detta problem är att akten alltid tillförs anteckning om fortgående för-
hållanden. För att undvika eventuella missförstånd och otydligheter
föreslår regeringen att det skall anges att personakter inte får gallras
tidigare än eventuella uppgifter i en sammanställning. Motsvarande
gäller i fråga om socialtjänsten (se 12 kap. 1 § socialtjänstlagen
[2001:453] och prop. 1989/90:72 s. 93 f.).

Undantag från gallring

I fråga om socialtjänsten undantas från gallringsskyldigheten handlingar
som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats
eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, i ett familjehem eller i ett
annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan
som har vårdnaden om barnet. I regeringens proposition Om arkiv m.m.
(prop. 1989/90:72 s. 95 f.) anförde regeringen bl.a. följande.

Det är viktigt att kunna garantera enskilda människor en betryggande
rättssäkerhet genom ett tillräckligt bevarande av dokumentation hos
socialnämnderna. Men det är inte bara den rent formella rätts-
säkerheten som är av vikt. Det finns också andra, psykologiska eller
sociala, skäl som talar för att vissa handlingar skall bevaras för
framtida behov.

Enligt min mening måste det ses som en rättighet för människor att få
kunskap om sin historia och sin bakgrund. Behovet av kunskap är inte
begränsat enbart till de biologiska förhållandena. För en persons

utveckling kan det vara lika viktigt att få reda på sitt sociala ursprung samt andra tidigare sociala förhållanden som haft avgörande betydelse.

Å andra sidan kan hävdas att integritetsskäl talar för att även handlingar som rör förhållanden av detta slag skall gallras. Min uppfattning är emellertid att möjligheten att få kunskap om sitt ursprung eller sin bakgrund måste väga tyngre än integritetsskäl. Jag anser därför inte att en gallring bör genomföras som omintetgör möjligheten för enskilda personer att i vuxen ålder få tillgång till bakgrunden till en så avgörande åtgärd som ett omhändertagande eller en adoption. Det vore etiskt felaktigt att inte låta denna möjlighet finnas.

Enligt regeringens mening kan samma skäl göra sig gällande i verksamhet enligt LSS som gäller i verksamhet enligt socialtjänstlagen. Regeringen föreslår därför att handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att en insats i form av boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet lämnas skall undantas från gallring. De handlingar som skall undantas från gallring är enligt regeringens förslag sådana som har inkommit eller upprättats vid tillhandahållande av insatser enligt 9 § punkten 8 LSS.

Regeringen anser vidare att det finns anledning att bevara vissa handlingar inom LSS-verksamhetens område i syfte att trygga behovet av data för forsknings- och utvecklingsarbetet. Forskning inom det sociala området har i flera avseenden stor betydelse, exempelvis för metodutvecklingsarbete samt social- och medicinhistoria. Forskningens resultat kan på ett vetenskapligt sätt underbygga det sociala arbetet (se 12 kap. 1 § socialtjänstlagen och prop. 1989/90:72 s. 98 f.). Det är angeläget att öka kunskapen kring effekterna av insatser som ges med stöd av LSS. Forskningen utgör på detta sätt ett slags garanti för ökad rättssäkerhet och kvalitetsuppföljning. Regeringen föreslår därför att det i LSS införs en bestämmelse som anger att handlingar skall undantas från gallring av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och landsting och i övriga kommuner och landsting skall handlingar beträffande ett representativt urval av personer undantas från gallring. Regeringen anser inte att det är lämpligt att göra undantag från gallring beroende av samtycke från den enskilde eftersom det skulle kunna medföra att behovet av tillräcklig data för forsknings- och utvecklingsarbete eventuellt inte skulle kunna tillgodoses.

I verkställighetsföreskrifter till bestämmelsen skall närmare anges vilka handlingar som skall undantas. I förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade föreslås samma urvalskriterier som de som gäller för socialtjänsten (jfr 7 kap. 2 § socialtjänstförordningen [2001:937]). Därmed möjliggörs en jämförelse mellan verksamhet enligt LSS och verksamhet enligt socialtjänstlagen från samma kommuner. Handlingar kommer således av hänsyn till forskningens behov undantas från gallring i de kommuner och landsting som ingår i Östergötlands, Gotlands och Västernorrlands län samt Göteborgs kommun. I landets övriga kommuner och landsting kommer sådana handlingar

undantas från gallring när det gäller personer födda den femte, femtonde och tjugofemte i varje månad.

Uppgifter i enskild verksamhet

För närvarande finns ingen författningsreglering av gallring i enskild verksamhet enligt LSS. Regeringen bedömer att handlingar som har upprättats inom eller inkommit till en enskild verksamhet enligt LSS inte bör omfattas av ovan nämnda gallringsbestämmelser utan dokumentationen skall bevaras så länge den kan antas ha betydelse för åtgärder i verksamheten. I fråga om socialtjänsten följer av 7 kap. 3 § socialtjänstlagen att dokumentationen i enskild verksamhet skall bevaras så länge den kan antas ha betydelse för åtgärder i verksamheten (prop. 1996/97:124 s. 151). De föreslagna dokumentationsbestämmelserna för enskilt bedriven verksamhet inom verksamhet enligt LSS förutsätter ett ställningstagande om vad som skall gälla för bevarande av sådan dokumentation. Regeringen bedömer att det inte finns skäl att hantera bevarande av dokumentation i enskild verksamhet på annat sätt i LSS än vad som gäller enligt socialtjänstlagen. Regeringen föreslår därför att dokumentationen skall bevaras så länge den kan antas ha betydelse för åtgärder i verksamheten.

5.2.5 Omhändertagande av personakter i enskild verksamhet

Regeringens förslag: En länsstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet skall tas om hand

1. om verksamheten upphör,
2. om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrifterna i enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av LSS, eller
3. om den som ansvarar för personakten ansöker om det och det finns ett påtagligt behov av att akten tas om hand.

En omhändertagen personakt skall återlämnas om det är möjligt och det inte längre finns skäl för omhändertagandet. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av länsstyrelsen efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

Personakter som tagits om hand skall förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakterna skall bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

Biträde av polismyndigheten för verkställighet av ett beslut om omhändertagande av personakt får göras endast när det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kommer att kunna utföras utan att polisens särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas eller det annars finns synnerliga skäl för

begäran. Motsvarande bestämmelse om polismyndighetens hjälp med verkställighet införs i socialtjänstlagen (2001:453).

I sekretesslagen (1980:100) införs en bestämmelse som innebär att sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt för uppgift om enskilds personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift i verksamhet lämnas till nämnd i kommun eller landsting om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

Promemorians förslag: I promemorian föreslogs att polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt. Promemorians förslag skiljer sig från regeringens förslag genom att bl.a. stadga att biträde av polismyndigheten inte får begäras förrän försök gjorts för att verkställa beslutet.

Remissinstanserna: *Justitieombudsmannen* förutsätter att det i LSS och socialtjänstlagen inte görs någon särreglering av handräckningsfrågan utan att den behandlas i samband med ändring av andra liknande bestämmelser.

Skälen för regeringens förslag

Att personakter förvaras hos den som bedriver enskild verksamhet enligt LSS kan enligt regeringens mening utgöra ett problem då verksamheten läggs ned, t.ex. vid en konkurs eller då ett tillstånd har återkallats. Likaså kan problem uppstå om den som bedriver enskild verksamhet avlider. Även för personakter i enskild verksamhet enligt LSS, skall därför införas en reglering för att säkerställa att personakter förvaras på ett tillfredsställande sätt. Regeringen föreslår att regleringen utformas med reglerna om omhändertagande av personakter i enskild verksamhet inom socialtjänsten som förebild. Dessa regler innebär att en länsstyrelse får besluta att en personakt i enskild verksamhet skall omhändertas om verksamheten upphör eller om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt socialtjänstlagen eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av socialtjänstlagen. Länsstyrelsen får också fatta ett sådant beslut om den som ansvarar för personakten ansöker om att akten skall tas om hand och det bedöms finnas ett påtagligt behov av att så sker. Motsvarande regler bör tas in i LSS.

Enligt socialtjänstlagens bestämmelse skall en omhändertagen personakt återlämnas när förhållandena så medger. En första förutsättning för detta är att ett återlämnande är möjligt, dvs. att handlingarna inte har förstörts efter utgången av minsta tid för bevarande. Vidare förutsätts för beslut om återlämnande att det inte finns skäl för omhändertagande. Beslut om återlämnande skall meddelas av länsstyrelsen efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten. Prövning av återlämnande skall ske av samma myndighet som prövar frågor om omhändertagande. Regeringen föreslår att motsvarande regler tas in i LSS.

Enligt socialtjänstlagen skall en omhändertagen personakt förvaras hos arkivmyndighet i den kommun där akten omhändertogs och den skall förvaras avskild hos arkivmyndigheten. Detta bör enligt regeringens

mening gälla även personakter som har omhändertagits enligt LSS. Regeringen föreslår, i likhet med vad som gäller enligt socialtjänstlagen, två år som en minsta tid för bevarande av omhändertagen personakt.

En myndighet som har hand om en omhändertagen personakt har samma skyldighet att lämna uppgifter ur akten som den haft som varit ansvarig för akten före omhändertagandet, om uppgift ur akten begärs för särskilt fall.

Verkställighet och överklagande av beslut om omhändertagande av personakt

I fråga om omhändertagande av personakt i enskild verksamhet enligt socialtjänstlagen gäller att länsstyrelsens beslut om omhändertagande får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Av 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar följer att överklagandet i första hand skall prövas av länsrätt. Länsstyrelsens beslut samt motsvarande beslut av domstol gäller omedelbart. Det innebär att beslutet får verkställas så snart det har meddelats (se 16 kap. 4 § första och tredje stycket socialtjänstlagen). Den domstol som prövar ett överklagande kan dock genom särskilt beslut hindra den omedelbara verkställigheten (inhibition). Detta framgår av 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Regeringen förordar att regleringen i fråga om omhändertagande av personakter i enskild verksamhet enligt LSS utformas på samma sätt som den i socialtjänstlagen och även vad gäller frågor om verkställighet och överklagande.

Biträde av polismyndigheten

Polisen har enligt ett stort antal författningar skyldighet att i olika sammanhang bistå myndigheter med handräckning. Av särskilt intresse i detta sammanhang är att det i 16 kap. 4 § socialtjänstlagen föreskrivs att polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakter. Bakgrunden till polisens skyldighet att på begäran av annan myndighet bistå med handräckning är polisens befogenhet att använda våld i vissa situationer. En handräckningsbegäran skall dock ske först sedan den begärande myndigheten konstaterat att uppgiften inte kan lösas utan biträde av polisen. Detta har i flera fall kommit till uttryck i förarbetena till lagstiftningen på det sociala området (jfr t.ex. förarbetena till lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga i prop. 1979/80:1 s. 602 f. och förarbetena till lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall i prop. 1981/82:8 s. 100 f.).

Det har i ett flertal sammanhang konstaterats att möjligheten att begära biträde av polismyndigheten inte tillämpas på det sätt som det är avsett. I Polisverksamhetsutredningens delbetänkanden Mot ökad koncentration – Förändring av polisens verksamhet (SOU 2001:87) och Polisverksamhet i förändring (SOU 2002:70) har problemet med obefogade handräckningar behandlats. Utredningen tog i sitt första delbetänkande fasta på den kritik som framförts av polisen att myndigheter i allt för hög utsträckning använder sig av polisen för uppgifter som inte kan moti-

veras utifrån polisens särskilda kompetens och befogenhet att bruka våld. Utredningen förordade att det vid en begäran om biträde skall åligga den begärande myndigheten att visa på konkreta omständigheter som gör det antagligt att biträde krävs av polisen för att uppgiften skall kunna utföras. Om det enligt polisens bedömning inte förelåg sådana omständigheter skulle begäran avslås. Utredningen framhöll att det är viktigt att polisen ges möjlighet att avslå en obefogad begäran och därigenom kunna bestämma över sina resurser (se SOU 2001:87 s. 71).

Utredningens första delbetänkande avvisades av ett stort antal remissinstanser. Utredningen föreslog därför i det senare delbetänkandet (SOU 2002:70) att det i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård samt i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård skulle införas bestämmelser att begäran om biträde inte skall få göras förrän försök gjorts att genomföra åtgärden utan biträde av polismyndigheten. Ett sådant försök behöver dock inte göras om det av omständigheterna framgår att ett sådant försök kan antas vara utsiktslöst.

Även det senare delbetänkandet har remissbehandlats. *Rikspolisstyrelsen* och polismyndigheterna har i huvudsak varit positiva till utredningens förslag. Ett antal andra remissinstanser; bl.a. *Justitieombudsmannen*, har varit kritiska till förslaget. *Justitieombudsmannen* har bl.a. framhållit att de nu gällande bestämmelserna om biträde av polis bör kompletteras på sådant sätt att det av lagtexten mer tydligt framgår i vilka situationer biträde kan begäras. Han har också ifrågasatt om inte utredningens förslag innebär en onödig och inte avsedd skärpning av förutsättningarna för att begära handräckning i förhållande till hur de nu gällande bestämmelserna är avsedda att tillämpas.

Frågan om biträde av polismyndighet har därefter även belysts i Socialdepartementets promemoria Läkare i allmän tjänst (Ds 2003:30). I promemorian ges ett alternativ till Polisverksamhetsutredningens förslag. I promemorian föreslås att det i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård införs en bestämmelse att biträde av polis får begäras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan antas att åtgärden inte kommer att kunna utföras utan att våld behöver tillgripas eller det annars föreligger synnerliga skäl. Därigenom anses att intentionerna vid lagens tillkomst tillgodoses på ett bättre sätt.

Även detta förslag har remissbehandlats. Vissa remissinstanserna har framfört reservationer mot förslaget eller har varit kritiska. *Rikspolisstyrelsen* har anfört att styrelsen i och för sig är positiv till förslaget men förespråkar i första hand den lydelse som Polisverksamhetsutredningen föreslog i SOU 2002:70. *Justitieombudsmannen* har framfört att hon inte har någon annan uppfattning än den som påtalats i det tidigare yttrandet över Polisverksamhetsutredningens delbetänkande (SOU 2002:70), och menar att bestämmelsen bör utformas i enlighet härmed.

Regeringen anser att det är angeläget att motverka att polisens resurser används för att verkställa andra myndigheters beslut i fall där polisens särskilda kompetens och befogenhet att bruka våld inte är nödvändig. Som redogjorts för ovan har flera olika förslag lagts fram om hur begränsningar av möjligheten att begära biträde av polismyndigheten skall utformas. Regeringen har för avsikt att inom kort återkomma med

förslag som berör de författningar som behandlats i Polisverksamhetsutredningens betänkanden. Det finns dock skäl att tydliggöra förutsättningarna för polisens biträde redan i nu aktuellt lagstiftningsärende. Det bör även i LSS uttryckligen anges när en myndighet får begära biträde av polismyndigheten för omhändertagande av personakter. Efter beaktande av den remisskritik som framförts mot de olika förslagen anser regeringen att bestämmelsen i huvudsak bör formuleras i överensstämmelse med det förslag som presenterats i departementspromemorian Läkare i allmän tjänst (Ds 2003:30). Därigenom anges det klart i författningstexten att biträde av polismyndigheten endast skall begäras undantagsvis, en intention som har framförts i motiven till lagstiftningen på det sociala området vid upprepade tillfällen.

Regeringen föreslår därför att det i LSS införs en bestämmelse att biträde av polismyndigheten för verkställighet av ett beslut om omhändertagande av personakt får göras endast när det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kommer att kunna utföras utan att polisens särskilda befogenhet att använda våld behöver tillgripas eller det annars finns synnerliga skäl för begäran. Motsvarande bestämmelse bör även gälla för socialtjänsten. Regeringen föreslår därför att en sådan införs i socialtjänstlagen.

Sekretess skall gälla i verksamhet som avser omhändertagande av personakt

Enligt 7 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen. En motsvarande sekretessbestämmelse finns i 7 kap. 1 § sekretesslagen för omhändertagande av patientjournaler.

Sekretess bör även gälla i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt LSS för uppgifter om enskilds personliga förhållanden. Sådan verksamhet innefattar dels ärenden om omhändertagande eller återlämnande av personakt, dels arkivmyndighetens förvaring av personakter som har omhändertagits efter beslut i sådana ärenden. Utan hinder av sekretess bör dock uppgift i verksamhet som avses i 23 c § LSS få lämnas till den nämnd eller de nämnder som avses i 22 § LSS, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om LSS-insatser och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas. Detta innebär att utlämnande till andra personer eller för andra ändamål än de angivna, t.ex. för forskningsändamål, kräver den enskildes samtycke. För att markera att en uppgift endast får lämnas ut då det är nödvändigt att få just den uppgiften för något av de angivna behoven, föreslås att ett krav på att uppgiften skall vara av synnerlig vikt uppställs för att ett utlämnande skall kunna ske.

5.3 Anmälan om missförhållanden

Regeringens förslag: Var och en som är fullgör uppgifter enligt lagen (1993:387) om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) skall vaka över att de personer som får insatser enligt lagen får gott stöd och god service och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande som rör enskild som får LSS-insats skall genast anmäla detta till aktuell nämnd i kommun eller landsting. Om inte missförhållandet avhjälpas utan dröjsmål, skall nämnden anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten. Anmälningsskyldighet gäller också den som handlägger ärenden enligt LSS eller lagen (1993:389) om assistansersättning.

Anmälningsskyldigheten gäller även inom motsvarande yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. Anmälan skall göras till den som är ansvarig för verksamheten. Den ansvarige är skyldig att utan dröjsmål avhjälpa missförhållandet eller anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

En erinran om bestämmelserna om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd enligt socialtjänstlagen (2001:453), införs i LSS.

Ändring föreslås även i fråga om socialtjänsten på så sätt att det i socialtjänstlagen föreskrivs att anmälningsskyldigheten också gäller den som handlägger ärenden enligt den lagen.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att var och en som är verksam inom särskilt stöd och särskild service skall vaka över de personer som anges i 1 § LSS får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden. Promemorians förslag skiljer sig från regeringens förslag genom att var och en som fullgör uppgifter enligt LSS skall vaka över att de personer som får insatser enligt denna lag får gott stöd och god service samt att anmälningsskyldigheten också gäller den som handlägger ärenden enligt LSS och lagen om assistansersättning. Att i LSS införa en erinran om socialtjänstlagens bestämmelser om anmälningsskyldigheten avseende barn som kan behöva nämndens skydd, utgör ett tillägg i förhållande till promemorians förslag.

Remissinstanserna: *Justitieombudsmannen (JO)* anser att undantag från anmälningsplikten, grundade på den enskildes vilja, måste komma till uttryck i lagen. JO ifrågasätter för egen del skälen för några undantag från anmälningsplikten mot bakgrund av att anmälningsplikten föreslås gälla allvarliga missförhållanden som rör enskild. *Domstolsverket (DV)* saknar en diskussion kring hur benägenheten att anmäla påverkas om anmälan i första hand görs till en tillsynsmyndighet i stället för ansvarig nämnd. *Socialstyrelsen* vill ha ett förtydligande om anmälningsplikten gäller såväl den som utför en insats som den som handlägger ärenden om en insats och om anmälningsplikten också gäller enskilda assistansanordnare. Socialstyrelsen anser att den borde gälla för samtliga. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* tillstyrker förslaget och anser att skyldigheten att anmäla missförhållanden skall vara ovillkorlig och gälla oavsett vem som utför insatserna. Länsstyrelsen i Västra Götalands län menar dock, angående den enskildes möjlighet att påverka om en anmälan skall ske, att förslaget innebär ett avsteg från de principer som gäller för anmälningsskyldigheten i socialtjänstlagen och pekar på

praktiska problem. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* understryker vikten av att när förslaget införs att bestämmelserna om anmälan om personskada i verksamhet enligt LSS (SOSFS 1996:17) ses över och påtalar även svårigheten med förslaget att anmälan inte bör göras mot den enskildes vilja. *Uppsala universitet* anser att det ansvar som vilar på huvudmannen för verksamhet enligt LSS, bland annat måste anses innefatta en skyldighet att se till att situationer och förhållanden som kan ge upphov till allvarliga skador undanröjs samt att så långt möjligt förhindra och vidta åtgärder mot olika slags övergrepp. *Stockholms kommun* önskar klargörande om anmälningsplikten och att den enskildes uttryckliga motstånd till att en anmälan görs respekteras samt att anmälningskyldigheten tar sikte på situationer då den enskilde inte vågar göra anmälan. *Göteborgs kommun* och *Arboga kommun* tillstyrker förslaget, men föreslår ändrad formulering. *Katrineholms kommun* efterlyser ett förtydligande av begreppet omvårdnad i sammanhanget, eftersom omvårdnad endast ingår i vissa insatser enligt LSS. *Svenska Kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* anser att ”gott stöd och god service” bör tilläggas så att det framgår att ansvaret och anmälningskyldigheten inte endast avser insatser som innehåller omvårdnad. Förbunden anser att det i LSS bör införas en hänvisning till 14 kap. 1 § socialtjänstlagen om anmälningskyldighet rörande barn. *Försäkringskassornas förbund, FKF*, och *Värmlands läns allmänna försäkringskassa* anser att det borde utredas om den angivna anmälningsplikten även skall omfatta den personal som arbetar med assistansersättning hos Försäkringskassan. *Sveriges kommunaltjänstemannaförbund (SKTF)* anser att det måste finnas tydliga regler och rutiner för hur anmälningskyldigheten skall tillämpas så att anställda vågar framföra kritik utan rädsla för repressalier. *Handikappförbundens Samarbetsorgan (HSO)* välkomnar förslaget, men är kritiskt till den föreslagna formuleringen att anmälningsplikten gäller allvarliga missförhållanden. HSO uppmärksammar också behovet av utbildning i kvalitetssäkringsarbetets olika beståndsdelar i anmälningskyldighetens syften och funktion.

Skälen för regeringens förslag

I promemorian om kvalitets- och dokumentationsbestämmelser samt anmälningsplikt vid missförhållanden inom verksamheter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) m.m. föreslogs att var och en som är verksam inom särskilt stöd och särskild service skall vaka över de personer som anges i 1 § får god omvårdnad. Regeringen anser att i stället för förslaget i promemorian att benämningarna ”var och en som fullgör uppgifter enligt denna lag” och ”de personer som får insatser enligt lagen” är tydligare.

Regeringen anser vidare att begreppet ”gott stöd och god service” avspeglar verksamhetens innehåll och karaktär på ett bättre sätt än begreppet ”god omvårdnad”. Det är också viktigt att använda de begrepp som kännetecknar dagens handikappolitik och regeringen anser att begreppet omvårdnad i denna mening för tanken till den patientpräglade objektsbild som tidigare präglade synen på personer med funktionshinder. Regeringen bedömer dessutom att begreppet ”god omvårdnad” kan tolkas på ett sätt som medför att en alltför snäv avgränsning görs av

vad anmälningsskyldigheten skall avse. Som några av remissinstanserna har påpekat, är det endast några av insatserna enligt LSS som formellt anses innehålla stöd som kan betecknas som omvårdnad. Det rör sig om insatser enligt 9 § punkt 5–8, första delen av punkt 9 samt punkt 10. Till skillnad från anmälningsskyldigheten i socialtjänstlagen, anser regeringen således att det är motiverat att frånga begreppet omvårdnad avseende anmälningsskyldigheten i LSS.

Regeringen anser att brister i särskilt stöd och service bättre kan följas upp och förebyggas med en lagstadgad skyldighet att anmäla missförhållanden. Anmälningsskyldigheten måste kompletteras med att kommuner, landsting och de som bedriver enskild verksamhet genomför systematisk bevakning för att bättre upptäcka risker för framtida missförhållanden. Dessutom ges tillsynsmyndigheten, genom anmälningsskyldigheten, bättre förutsättningar för sin tillsyn. Särskilt bidrar ett sådant lagstadgat system till att den enskildes intressen bättre kan tas tillvara.

Regeringen bedömer att det inte finns någon skillnad när det gäller behovet av skydd mot övergrepp och andra missförhållanden mellan personer som har insatser inom ramen för LSS i förhållande till äldre och funktionshindrade personer som har insatser enligt socialtjänsten respektive personer som ges vård inom hälso- och sjukvården. Därför finns skäl att i LSS på motsvarande sätt som i 14 kap. 2 § socialtjänstlagen införa en bestämmelse om anmälningsskyldighet. Regeringen föreslår därför att var och en som fullgör uppgifter enligt LSS skall vaka över att de personer som får insatser enligt den lagen får gott stöd och god service och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande som rör enskild som får insats enligt LSS skall genast anmäla detta till den som är ansvarig för verksamheten.

Anmälningsskyldigheten skall omfatta såväl offentlig som enskild verksamhet. Den anmälningsskyldige skall anmäla det till den eller de nämnder som avses i 22 § och i fråga om enskild verksamhet till den som är ansvarig för verksamheten. Den som är ansvarig skall vara skyldig att utan dröjsmål rätta till missförhållandet. Om så inte sker, skall det finnas en skyldighet för den som är ansvarig att anmäla missförhållandet till tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndighet inom länet för verksamheten enligt LSS är länsstyrelsen. Enskild verksamhet står dessutom, enligt 23 § andra stycket LSS, under tillsyn av den eller de nämnder som avses i 22 § i den kommun där verksamheten bedrivs samt om uppgiften har överlåtit enligt 17 § LSS av landstingets motsvarande nämnd. Länsstyrelsen har enligt sin allmänna tillsynsskyldighet att följa att åtgärder vidtas för att avhjälpa bristerna.

Regeringen delar remissinstansernas uppfattning att anmälningsskyldigheten även skall omfatta tjänstemän hos försäkringskassorna som handlägger ärenden om ersättning för LSS-insatsen personlig assistans. Det gäller således de ärenden som försäkringskassorna handlägger enligt lagen (1993:389) om assistansersättning. En bestämmelse om att anmälningsskyldighet bör gälla den som handlägger ärenden enligt socialtjänstlagen bör även införas i 14 kap. 2 § socialtjänstlagen. Detta för att förtydliga att anmälningsskyldighet också gäller tjänstemän som handlägger ärenden.

Regeringen instämmer i vad flera remissinstanser framfört att skyldigheten att anmäla inte skall vara beroende av den enskildes uppfattning. Fullgörandet av anmälningsplikten måste dock, i likhet med andra åtgärder enligt LSS, ske på ett sådant sätt att respekten för den enskildes integritet i största möjlighet upprätthålls. En orsak till regeringens ställningstagande är att skyldigheten kan betraktas som ett redskap i såväl huvudmannens kvalitetssäkring av den egna verksamheten som tillsynsmyndigheternas arbete. Arbetet med kvalitetssäkring omfattar verksamheten som sådan och berör därmed även andra personer som tillhandahålls insatser i verksamheten. Om skyldigheten att anmäla var avhängigt den enskildes uppfattning skulle dessutom uppkomma svårigheter för den som är skyldig att anmäla att utröna den enskildes uppfattning.

Regeringen anser att det är naturligt att anmälan skall lämnas till verksamhetens ledning, exempelvis till chefer eller till en politisk nämnd. Regeringen har dock förståelse för att det för personal i såväl enskild som kommunal verksamhet kan uppkomma svåra situationer ur lojalitets-hänseende och för befogad eller obefogad oro för repressalier. Därför menar regeringen att anmälan också måste kunna lämnas till en tillsynsmyndighet. Arbetstagaren kan få råd av tillsynsmyndigheten t.ex. ta upp frågan om sin eventuella oro för repressalier och framföra att det förekommer brister i rutiner för hur missförhållanden i verksamheten hanteras. Tillsynsmyndigheten kan i sin tillsyn granska hur verksamheten hanterar sådana frågor. Något lagligt hinder för en enskild att göra en anmälan till tillsynsmyndigheten om missförhållanden i verksamheten bedömer regeringen inte finns. Sekretessbestämmelserna avseende uppgifter om enskilds personliga förhållanden och motsvarande tystnadsplikt inom enskilt bedriven verksamhet, kan inte anses utgöra hinder för anmälan om missförhållanden till tillsynsmyndigheten. Regeringen inser att vissa bedömningar måste göras av den som är anmälningspliktig. I fråga om vad som kan anses som ett allvarligt missförhållande, utgår regeringen ifrån att den enskilde kommer att kunna få vägledning och information av tillsynsmyndigheterna. Regeringen bedömer också att det är angeläget att anmälningsplikten skall gälla exklusivt för allvarliga missförhållanden för att på så sätt värna anmälningsinstrumentet för sådant som har hög angelägenhetsgrad.

Den anmälningsskyldighet som föreslås har inte förenats med någon bestämmelse om sanktion för den som inte fullgör sin anmälningsplikt. Anledningen till detta är att syftet med bestämmelsen i första hand är att komma till rätta med missförhållanden och att en anmälningsskyldighet skall vara ett stöd för personal och andra verksamma att göra anmälan utan rädsla för repressalier. Det finns inte någon skyldighet för den som anmäler att uppge sitt namn. En inte alltför ovanlig situation torde vara att den att en person anger sitt namn i skriftlig eller muntlig anmälan till tillsynsmyndigheten men samtidigt framför önskemål om att få vara anonym gentemot andra än tillsynsmyndighetens tjänstemän. Om namnet finns intaget i en allmän handling t.ex. en inkommen anmälan eller en handling som upprättats hos myndigheten (se 2 kap. 3, 6 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen) kan namnet inte hemlighållas utan stöd i sekretesslagen (1980:100). Inom t.ex. socialtjänstens verksamhet kan uppgift om

vem som gjort en anmälan under vissa omständigheter sekretessbeläggas (se 7 kap. 6 § sekretesslagen).

Den föreslagna anmälningskyldigheten kräver ingen ändring i sekretesslagen, eftersom anmälan i första ledet stannar inom samma myndighet och när det gäller anmälan till tillsynsmyndighet, lagstöd för sekretessgenombrott redan finns i 14 kap. 1 § sekretesslagen.

Regeringen anser i likhet med flera remissinstanser att det finns anledning att i LSS, liksom i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och skollagen (1985:1100), göra en erinran om bestämmelserna i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen angående anmälningskyldighet rörande barn. Syftet är att stärka skyddet av barn i utsatta situationer genom att olika yrkesgrupper som kommer i kontakt med barn i deras vardag omfattas av en skyldighet att anmäla till socialtjänsten om de misstänker eller får kännedom om att ett barn far illa.

6 Konsekvenser av förslagen

Sammanfattning: Regeringens förslag bör inte medföra några ökade kostnader för kommunerna, landstingen eller staten. Bestämmelserna om dokumentation i enskild verksamhet medför vissa kostnader, men de bedöms vara motiverade för att tillförsäkra de syften som finns för att införa dessa. Förslagen innebär också ett behov av informations- och utbildningsinsatser framför allt gentemot den kommunala sektorn, men också gentemot enskilda verksamheter. Detta behov torde kunna tillgodoses genom Socialstyrelsens normering och länsstyrelsernas rådgivning till allmänheten och kommunerna.

En viktig utgångspunkt för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är att verksamheten skall vara av god kvalitet och att den enskilde genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. För att säkerställa en kvalitativt god verksamhet och för att stärka den enskildes rättssäkerhet och trygghet samt för att åtgärda vissa oklarheter i tillämpningen mellan LSS och socialtjänstlagen (2001:453) har i denna lagrådsremiss lämnats förslag till olika ändringar i LSS.

Kommun, landsting och försäkringskassorna

Den föreslagna ändringen i 6 § LSS att verksamheten skall vara av god kvalitet innebär inte någon ny tolkning av kvalitetsbegreppet i LSS utan skall ses som ett förtydligande av de kvalitetsaspekter som redan i dag finns i olika bestämmelser i LSS t.ex. 6 och 7 §§. Den personal som arbetar med stöd och service enligt LSS har i många fall också uppgifter som följer av socialtjänstlagen. Då kvalitetsfrågorna regleras på olika sätt i de olika lagarna uppstår osäkerhet i verksamheterna om vad som gäller. Syftet med ändringen i 6 § LSS är att undanröja denna osäkerhet.

Det nya i förslaget är att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande skall utvecklas och säkras. Även detta är uppgifter som kan

anses vara en naturlig del av ansvaret att följa upp att verksamheten bedrivs enligt lagens intentioner. Regeringen förutsätter att det redan bedrivs någon form av fortlöpande arbete med att utveckla och säkra kvaliteten i den egna LSS-verksamheten.

Kommunerna skall i dag enligt 3 kap. 3 § socialtjänstlagen systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra kvaliteten i socialtjänsten. Eventuellt merarbete på grund av detta är beroende av hur verksamhet enligt LSS och verksamhet enligt socialtjänstlagen är organiserat, t.ex. om det är samma tjänstemän som administrerar verksamheterna eller om styrningen av verksamheterna sker genom samma nämnd eller nämnder. Regeringen anser att den fortlöpande utveckling och säkring av kvaliteten i verksamhet enligt LSS som föreslås torde kunna samordnas med det kvalitetsarbete som redan skall bedrivas enligt 3 kap. 3 § socialtjänstlagen. Även om LSS-verksamheten är organiserad på olika sätt i olika kommuner så är den alltid på något sätt samordnad med socialtjänsten särskilt vad gäller förvaltning och politisk styrning i nämnder. Men även den direkta verksamheten bedrivs på flertalet håll i direkt anslutning till motsvarande insatser enligt socialtjänstlagen. Därför bör de rutiner och metoder som utvecklats för utveckling och säkring av socialtjänsten kunna utnyttjas även för verksamhet enligt LSS. Regeringen anser att eventuella kostnader blir ytterst begränsade genom samordningen med socialtjänsten och borde kunna uppvägas av den nytta som kommunen och landstinget torde ha av att kunna få bättre instrument för att planera och organisera sina verksamheter.

Förslagen om dokumentation och gallring etc. i verksamhet som bedrivs av kommun eller landsting är i allt väsentligt ett förtydligande av vad som redan gäller enligt förvaltningslagen (1986:223) och allmänna förvaltningsrättsliga principer och medför därför inga ökade kostnader för kommunerna eller landstingen.

Regeringen anser inte heller att förslaget om anmälningsplikt för var och en som fullgör uppgifter enligt LSS i fråga om ett allvarligt missförhållande som rör enskild som får insats enligt LSS medför ökade kostnader för kommunerna, landstingen eller försäkringskassorna.

Enskild verksamhet

Tillhandahållandet av insatser enligt lagen är ytterst ett ansvar för kommunen eller landstinget. Enskilt bedriven verksamhet enligt LSS förutsätter i de flesta fall avtal med kostnadsansvarig kommun eller landsting. I fråga om personlig assistans kan den enskilde välja utförare. Regeringen förutsätter att kommuner och landsting, för att kunna fullgöra sitt ansvar för tillhandahållande av insatser och tillsynsansvar, redan idag i avtal reglerar frågor såsom kvalitet och dokumentation. Bestämmelserna om dokumentation kommer att påverka enskild verksamhet och medföra vissa kostnader. Regeringen kan inte uppge exakt hur många enskilda verksamheter som är berörda av den föreslagna dokumentationsskyldigheten. Det kan dock här nämnas att enligt Rapporten Social tillsyn 2002 finns enskild verksamhet i varje län och att enligt Regeringens skrivelse 2003/04:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn finns totalt 536 tillstånd för enskild verksamhet omfattande 4 885 platser. Med förslagen följer t.ex. skyldighet att dokumentera sådant som

rör genomförandet av insatserna; det kan röra sig om planering av insatser och personalbemanning, hur insatsen utformas för den enskilde t.ex. uppgift om behov av visst stöd och t.ex. egenvård. Verksamheternas och insatsernas art skiljer sig mycket åt och detta påverkar omfattningen av den dokumentation som skall göras. I likhet med socialtjänsten gäller i fråga om verksamhet enligt LSS att det som är av betydelse skall dokumenteras. Av detta följer att insatser av mindre betydelse kan dokumenteras summariskt. På grund av att de enskilda verksamheterna ser så olika ut, kan inte tiden eller kostnaderna för de nya skyldigheterna närmare beräknas men några större investeringar lär emellertid inte behövas. Regeringen anser bestämmelserna om dokumentation sammanfattningsvis är motiverade för att tillförsäkra de syften som finns för att införa dessa. Förslaget om anmälningsplikt för var och en som fullgör uppgifter enligt LSS i fall då ett allvarligt missförhållande föreligger bedöms inte medföra ökade kostnader för enskilt bedriven verksamhet.

Socialstyrelsen och länsstyrelserna

Förslagen bedöms underlätta för tillsynsmyndigheterna Socialstyrelsen och länsstyrelserna eftersom lagregleringen av verksamhet enligt LSS blir mer likformad med den som följer av socialtjänstlagen. En del oklarheter i tillämpningen bedöms ha åtgärdats med dessa förslag. Förslagen bedöms initialt kunna medföra ökade krav på information till såväl kommuner som enskilda. Den ökade befogenheten för länsstyrelserna att besluta om omhändertagande av personakter i enskild verksamhet bedöms rymmas inom befintliga anslag. Regeringen anser att det är angeläget att Socialstyrelsen som stöd till kommunerna och landstingen ser över behovet av normering t.ex. föreskrifter eller allmänna råd om den föreslagna lagstiftningen.

De allmänna förvaltningsdomstolarna och polismyndigheten

Förslagen om möjlighet att överklaga beslut om avslag på begäran om utlämnande av en handling i en personakt i enskild verksamhet och länsstyrelsens beslut om omhändertagande av personakt bedöms inte föranleda mer än ett obetydligt antal överklaganden till domstolarna. Eventuella kostnadsökningar bedöms därför rymmas inom befintliga anslag. Förslaget om eventuell hjälp från polismyndighet att verkställa beslut om omhändertagande av personakt bedöms även rymmas inom befintliga anslag.

Jämställdhet

Lagförslagen är könsneutralt utformade och gäller lika för kvinnor och män. Genom att arbeta med kvalitetssäkringssystem och uppföljningar kan förutsättningarna öka för att uppnå en likabehandling oberoende av kön.

7 Ikraftträdande

Ändringarna i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), socialtjänstlagen (2001:453) och sekretesslagen (1980:100) föreslås trädde i kraft den 1 januari 2005.

8 Författningskommentar

8.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade

2, 7, 11–13, 23 §§

Ändras redaktionellt på så sätt att hänvisning till första stycket i 9 § tas bort.

6 §

Första stycket ändras och behandlas i avsnitt 5.1.

I *första stycket* föreskrivs att verksamheten skall vara av god kvalitet och i de insatser som ges. Rätten till insatserna prövas på grundval av de regelsystem som finns för insatserna. Avsikten är att garantera kvalitet i den verksamhet som bedrivs. I första stycket föreskrivs också att kvaliteten systematiskt och fortlöpande skall utvecklas och säkras. Innebörden är att uppföljning och utvärdering av verksamhetens kvalitet och resultat skall göras av den eller de nämnder som avses i 22 §. En kommun och landsting har, genom avtal och tillsynsansvar som följer av 23 § andra stycket, att säkerställa att kravet på god kvalitet uppfylls och att system finns för fortlöpande säkring och utveckling av kvaliteten även för enskild verksamhet. Detta eftersom tillhandahållandet av insatser enligt lagen ytterst är ett ansvar för kommunen eller landstinget och förutsätter avtal med kostnadsansvarig kommun eller landsting. Paragrafen har utformats med 31 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och 3 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) som förebild.

Dokumentation och gallring

21 a §

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitten 5.2.1–5.2.2.

I *första stycket* uttrycks den grundläggande bestämmelsen om dokumentationsskyldighet. All *handläggning av ärenden* som rör enskilda och genomförandet av beslut om insatser enligt LSS skall dokumenteras. Med *handläggning* avses alla åtgärder från det att ett ärende anhängiggörs till dess att det avslutas genom beslut.

Utöver *handläggning av ärenden* skall dokumentation ske av sådant rent faktiskt handlande som utgör *genomförande av beslut om insatser*. I fråga om insatser enligt LSS är mycket sådant som kan hänföras till faktiskt handlande; dvs. inte myndighetsutövning.

Vidare bör vid dokumentation, såsom vid andra åtgärder enligt LSS, beaktas att verksamheten bl.a. skall vara grundad på respekt för den

enskildes integritet; se 6 §. Vidare anges närmare vad dokumentationen skall utvisa; beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser. Denna information behövs för att säkerställa olika intressen. Av primärt intresse för den enskilde är att få en korrekt handläggning av ärendet och att verksamheten t.ex. genomsyras av intentionerna i LSS såsom respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet samt att den enskilde i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatsen. Vidare är av intresse för den enskilde att en insats är av god kvalitet. Dokumentationen skall kunna användas av personal inom verksamhet enligt LSS som ett arbetsinstrument för den individuella planeringen, för handläggning av ärendet, för genomförandet och för uppföljning av ärendehandläggningen och insatsen. Uppgifterna utnyttjas också i flera andra sammanhang, t.ex. som underlag för kvalitetssäkring och forskning.

För att skyldigheten att dokumentera skall kunna fylla sina huvuduppgifter krävs att dokumentationen innehåller tillräcklig, väsentlig och korrekt information. Vad som kan utgöra tillräcklig och väsentlig information kan variera beroende på vilken insats enligt LSS det är fråga om. I avsnitt 5.2.2 anges vidare sådana uppgifter som kan vara av betydelse.

Regeln i *andra stycket* är av betydelse som ett komplement till reglerna om sekretess. På samma sätt som sekretessreglerna syftar den här regeln till att skydda den som vänder sig till en kommuns eller ett landstings nämnd från obehörig insyn i hans eller hennes privatliv. Den tar alltså närmast sikte på sådana handlingar för vilka det gäller sekretess. Obehöriga får anses vara envar som inte har legitim anledning att ta del av handlingen i sin tjänsteutövning.

Paragrafen har utformats med 11 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) som förebild.

21 b §

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 5.2.3.

I första meningen i paragrafen föreskrivs att dokumentationen skall utformas med respekt för den enskildes integritet.

Personakter kan innehålla dels handlingar och anteckningar som tillkommit i verksamheten enligt LSS, dels handlingar som har givits in dit. Beträffande de sistnämnda handlingarna är det naturligtvis inte möjligt att ställa upp krav på innehåll och utformning. När det däremot gäller de handlingar och anteckningar som tillkommer inom verksamhet enligt LSS kan sådana krav ställas.

Anteckningar som görs skall bygga på respekt för den enskildes integritet. Härmed förstås bl.a. att den enskilde skall behandlas med aktning. Utgångspunkten är således att uppgifterna i dokumentationen skall vila på ett korrekt underlag och inte vara av nedsättande eller kränkande karaktär. Återhållsamhet bör iakttas när det gäller uppgifter om den enskildes privatliv, om inte uppgifterna är nödvändiga för bedömningen i ärendet eller vid utförandet av insatserna.

Skyldigheten att dokumentera omfattar bl.a. de åtgärder som har vidtagits i ärendehandläggningen och i genomförandet av insatser, men också de bedömningar som legat till grund för åtgärderna. Vad som är integritetskränkande kan uppfattas på olika sätt av en enskild. Man kan inte

kräva att uppgifter som skulle kunna uppfattas som kränkande aldrig skall få förekomma i dokumentationen. Uppgifterna kan ju vara befogade i det enskilda fallet. Något som alltid måste krävas är att uppgifterna grundas på ett riktigt underlag och är av verklig betydelse för ställningstaganden inom verksamheten. Ovidkommande värdeomdömen av allmänt nedsättande eller kränkande karaktär får inte förekomma.

I paragrafen föreskrivs också att den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Det är viktigt att anpassa informationen som förmedlas och dokumentationen så att den person som har ett funktionshinder kan förstå det som sägs eller skrivs. Det finns anledning att även beakta 7 § förvaltningslagen (1986:223) som bl.a. anger att myndigheten skall sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt.

I paragrafen föreskrivs i sista meningen, som en markering av att dokumentationen skall ske under full öppenhet mot den enskilde, att det skall antecknas om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig. Det kan t.ex. avse att den enskilde har en annan uppfattning än handläggaren om någonting som denne har antecknat. Denna regel ansluter till insynsbestämmelsen i andra meningen i paragrafen, men också till den obligatoriska rätten till partsinsyn enligt förvaltningslagen. Vidare gäller även bestämmelser i personuppgiftslagen (1998:204) om t.ex. rättelse av personuppgifter (se avsnitt 5.2.3).

Paragrafen har utformats med 11 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) som förebild.

21 c §

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 5.2.4.

I *första stycket* anges en gallringsplikt beträffande *personakter*. Anteckningar och andra uppgifter i en personakt hos den eller de nämnder som avses i 22 § som tillhör sådan sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras fem år efter det att sista anteckningen gjordes i akten; dvs. sista kontakten med ifrågavarande nämnd. Datum för sista anteckningen i akten bildar utgångspunkt för beräkning av gallringsfristen. Syftet med gallringsreglerna är att handlingar om den enskilde skall gallras, sedan kontakten med nämnden har avbrutits. Uppgifterna skall dock inte gallras så länge uppgifterna om samma person inte har gallrats av nämnden enligt andra stycket, dvs. vad som gäller för sammanställning av uppgifter. Även om fem år har gått efter sista anteckning i en personakt skall den alltså inte gallras så länge uppgifter om personen finns kvar i en sammanställning av personuppgifter som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Beteckningen *personregister* förlorade sin betydelse i och med personuppgiftslagens (1998:204) inträde. Nu används i stället begreppet *sammanställning av personuppgifter* och det ansluter till personuppgiftslagen och lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten (jfr prop. 2000/01:80 s. 169).

I *andra stycket* anges en gallringsplikt avseende *uppgifter i en sammanställning* som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Sådana uppgifter skall gallras fem år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört. Innebörden är att en upp-

gift i en sammanställning om en bestående åtgärd, t.ex. insats i form av särskilt boende, inte skall gallras förrän fem år efter det att insatsen upphört. Först då får personakten gallras, om dessutom fem år har gått från sista anteckningen i personakten. Eftersom det vid en bestående åtgärd oftast torde behövas löpande anteckningar i personakten kan regeln i första stycket andra meningen få begränsad betydelse.

Av *tredje stycket* följer att gallringen skall vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde.

Paragrafen har utformats med 12 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) som förebild.

21 d §

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 5.2.4.

I *första stycket* anges att handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att en insats i form av boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet lämnas skall undantas från gallring (9 § p. 8).

I *andra stycket* ges en bestämmelse om att vissa handlingar skall undantas från gallring av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och landsting och i övriga kommuner och landsting beträffande ett representativt urval av personer. Avsikten är att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, genom verkställighetsföreskrifter närmare skall föreskriva vilka urval och undantag som skall göras för detta ändamål; se avsnitt 5.2.4

Paragrafen har utformats med 12 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) som förebild.

23 a §

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitten 5.2.1, 5.2.3 och 5.2.4.

Paragrafen innehåller den föreskrift som gör att dokumentationsbestämmelserna 21 a och 21 b §§ skall tillämpas i enskild verksamhet, i de delar som kan bli aktuella i sådan verksamhet. Den innehåller också den nödvändiga regleringen av hur länge dokumentationen i enskild verksamhet måste bevaras. Denna tid kan dock förlängas genom avtal mellan den som bedriver verksamheten och en uppdragsgivande kommun.

Paragrafen har utformats med 7 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) som förebild.

23 b §

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 5.2.3.

I *första stycket* ges bestämmelser om hur en enskild kan få ta del av en personakt som gäller honom eller henne hos den som bedriver enskild verksamhet. Rätten att få del av akten gäller bara den som akten rör och vid gemensamma akter i princip bara de delar som gäller denne själv. Utlämnandet är villkorat av att det inte strider mot bestämmelsen om tystnadsplikt i 29 §.

I *andra stycket* finns regler om hur utlämnandet skall prövas.

Paragrafen har utformats med 7 kap. 4 § socialtjänstlagen (2001:453) som förebild.

23 c §

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 5.2.5.

I *första stycket* anges de situationer då länsstyrelsen får besluta att personakt hos den som bedriver enskild verksamhet får tas om hand.

Enligt första stycket 2 anges att omhändertagandebeslut meddelas om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrift i lagen eller enligt föreskrifter som meddelas med stöd av lagen. Härvid avses främst bestämmelser om hantering och förvaring.

En fråga om omhändertagande enligt första stycket 1 eller 2 kan tas upp av länsstyrelsen när det finns anledning till det. Någon formell anmälan eller ansökan behövs inte. Ägaren till personakterna, vilket normalt är den som driver den verksamhet i vilken personakterna förts, skall emellertid i regel få tillfälle att yttra sig innan beslut fattas. Detta framgår av 17 § förvaltningslagen (1986:223). I vissa fall, såsom när avgörandet inte kan uppskjutas, kan dock beslut få meddelas utan att berörd part fått tillfälle att yttra sig. Så kan t.ex. vara fallet när ansvarig person inte kan nå inom rimlig tid och akterna måste tas om hand för att de inte skall bli förstörda eller för att förhindra att innehållet i handlingarna sprids till obehöriga.

I första stycket 3 öppnas en möjlighet för länsstyrelsen att besluta att personakter skall tas om hand utan att det finns sådana skäl som anges i de förgående punkterna. För detta krävs dock att den som ansvarar för personakterna ansökt om att akterna skall omhändertas. Avsikten är inte att varje ansökan om omhändertagande skall bifallas. Det är den som bedriver en enskild verksamhet och som därmed står under länsstyrelsens och kommunens tillsyn som ansvarar för förvaringen av personakterna. I vissa fall kan det dock vara motiverat att dessa tas om hand för förvaring. I lagtexten har kravet på prövning uttryckts så att det skall finnas ett påtagligt behov av att akterna tas om hand.

Andra stycket reglerar när en omhändertagen personakt skall återlämnas. En första förutsättning för detta är att ett återlämnande alls är möjligt, dvs. att handlingarna inte har förstörts efter utgången av minsta tid för bevarande. Vidare förutsätts för beslut om återlämnande att det inte finns skäl för omhändertagande enligt första stycket. Detta kan t.ex. gälla om en nedlagd enskild verksamhet återupptas av den ursprungliga ägaren.

Beslut i fråga om återlämnade skall meddelas av länsstyrelsen efter ansökan. Ansökan kan göras av den som vid beslutet om omhändertagande av en personakt ansvarade för denna.

I *tredje stycket* anges hur en omhändertagen personakt skall förvaras. Vilka som är arkivmyndigheter i kommuner, om inte annat bestämts av fullmäktige, framgår av 8 § arkivlagen (1990:782).

Vidare anges i tredje stycket att omhändertagna personakter skall hållas avskilda hos arkivmyndigheten. Personakter som kommer från enskild verksamhet bör inte få blandas samman med personakter som har överlämnats från den offentliga verksamheten enligt LSS, med hänsyn till att det kommer att gälla olika sekretessregler för uppgifter i omhändertagna personakter och i akter från den offentliga verksamheten. Dessutom bör inte heller en akt som omhändertagits med stöd av LSS blandas med en akt som omhändertagits med stöd av socialtjänstlagen, oavsett om akterna gäller samma person. Det sistnämnda för att det inte

skall råda oklarhet om vilka beslutsunderlag och övriga anteckningar som hör till vilket ärende.

Det anges också en minsta tid för bevarande av omhändertagna personakter. Utgångspunkten för beräkningen av denna tid är den tidpunkt då akten kom in till arkivmyndigheten. Efter utgången av den angivna tiden kan handlingarna i personakten förstöras. Något särskilt krav på gallring efter denna tid finns dock inte.

Slutligen föreskrivs att en myndighet som har hand om en omhändertagen personakt har samma skyldighet att lämna uppgifter ur akten som den haft som varit ansvarig för akten före omhändertagandet, om uppgift ur akten begärs för särskilt fall. Denna bestämmelse innebär att en uppgiftsskyldighet som gäller för den som ansvarade för akten före omhändertagandet blir gällande för den myndigheten utan hinder av den sekretess som föreslås gälla för uppgift om enskilda personliga förhållanden i omhändertagna personakter. Att detta blir fallet följer av 14 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100). För myndigheten blir uppgiftsskyldigheten dock gällande först när en uppgift begärs för särskilt fall. Detta motiveras av att arkivpersonal och andra som berörs av bestämmelsen normalt inte har någon närmare kännedom om vilka uppgifter som finns i de handlingar myndigheten har hand om, och vilka uppgiftsskyldigheter som därmed kan vara tillämpliga. En begäran från någon som är berättigad att få uppgifter måste också gälla ett särskilt fall.

Paragrafen har utformats med 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) som förebild.

Anmälan om missförhållanden

24 a §

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 5.3.

I paragrafen föreskrivs att var och en som fullgör uppgifter enligt denna lag skall vaka över att de personer som får insatser enligt lagen får gott stöd och god service och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande som rör enskild i sådan verksamhet åläggs en skyldighet att genast anmäla detta till den eller de nämnder som avses i 22 § eller, när det gäller enskilt yrkesmässigt bedriven verksamhet, till den som är ansvarig för verksamheten. Anmälningsskyldigheten gäller också den som handlägger ärenden enligt LSS eller lagen (1993:389) om assistansersättning. Därmed följer att anmälningsskyldigheten inte endast gäller för personal som tillhandahåller den direkta stöd- och serviceinsatsen, utan även tjänstemän som handlägger ärenden enligt såväl LSS som lagen om assistansersättning.

I de fall missförhållandet inte utan dröjsmål rättas till, föreligger en skyldighet för nämnden eller om det är fråga om yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet den verksamhetsansvarige att anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten är länsstyrelsen. Av 23 § andra stycket följer att när det gäller enskild verksamhet står den också under tillsyn av den eller de nämnder som avses i 22 § i den kommun där verksamheten bedrivs och om ansvaret för uppgiften har överlåtits till landstinget enligt 17 § andra stycket skall verksamheten i stället stå under tillsyn av landstingets motsvarande nämnd. Länsstyrelsen har genom sin

allmänna tillsynsskyldighet ansvaret för att följa upp att anmälda brister eller missförhållanden åtgärdas. Länsstyrelsen är också tillsynsmyndighet och tillståndsgivare för viss enskild verksamhet (23 § första stycket). Därigenom kan länsstyrelsen utfärda föreläggande om att avhjälpa något allvarligt missförhållande och även återkalla tillståndet (24 §).

Anmälningsskyldigheten innebär en skyldighet att anmäla missförhållandet till den verksamhetsansvarige men möjligheten står alltid öppen att göra en anmälan till tillsynsmyndigheten i det fall den verksamhetsansvarige inte fullföljer sina åligganden enligt bestämmelsen eller om det finns skäl att tro att så skulle vara fallet. Sekretess utgör inte hinder för anmälan av missförhållanden till tillsynsmyndigheten.

Tredje stycket innehåller en hänvisning till socialtjänstlagens bestämmelser om anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i de fall ett barn kan behöva nämndens skydd. Detta syftar till ökad kunskap inom LSS-verksamhet om nämnda anmälningsskyldighet.

Paragrafen har utformats med 14 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) som förebild.

27 §

Paragrafen ändras.

I *första stycket* införs en ny regel om överklagande av beslut om omhändertagande av personakter enligt 23 c §. Överklagande av länsstyrelsens beslut görs hos länsrätt (14 § lagen [1971:289] om allmänna förvaltningsdomstolar). Att den domstol som har att pröva ett sådant överklagande genom ett särskilt beslut kan hindra den omedelbara verkställigheten (inhibition) framgår av 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

I ett nytt *tredje stycke* införs en ny regel om överklagande av länsstyrelsens beslut att avslå en enskilds begäran att få ta del av en handling som rör honom eller henne i en personakt i enskild verksamhet enligt 23 b §. En hänvisning görs till 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100). Denna bestämmelse i sekretesslagen innehåller regler om överklagande av beslut varigenom en myndighet har avslagit en enskilds begäran att få ta del av en handling. Dessa bestämmelser skall i tillämpliga delar gälla när länsstyrelsens beslut i denna fråga överklagas.

Av *fyjärde stycket* följer att för beslut om omhändertagande av personakt gäller omedelbar verkställighet.

Paragrafen har utformats med 16 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) som förebild.

27 a §

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 5.2.5.

I paragrafen regleras polismyndighetens skyldighet att medverka vid verkställighet av beslut om omhändertagande av personakt. För att motverka att polisens resurser i onödan tas i anspråk för detta slag av verkställighet klargörs att biträde av polismyndighet får begäras endast i sådana situationer då det finns ett verkligt behov av polisens särskilda befogenhet att använda våld. Det är den begärande myndigheten som har att pröva om förutsättningar föreligger att begära biträde av polismyndigheten.

Biträde av polismyndigheten får begäras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att polisens särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas. Av 10 § polislagen följer bl.a. att en polisman får, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd, om (p 1) han möts med våld eller hot om våld eller (p 6) polismannen annars med laga stöd har att bereda sig tillträde till, avspärra, tillstänga eller utrymma byggnad, rum eller område, biträda någon i myndighetsutövning med en sådan eller någon liknande åtgärd eller vid exekutiv förrättning enligt vad som är föreskrivet därom. Länsstyrelsen kan t.ex. begära biträde av polismyndigheten när den som innehar personakt tidigare satt sig till motvärn eller förklarat sig vägra lämna ut en personakt eller om han eller hon nu eller tidigare uttalat hot i samband med ett omhändertagande beslut.

Biträde av polismyndigheten skall vidare kunna begäras i andra fall där det finns synnerliga skäl. Det kan exempelvis röra sig om situationer där det finns en överhängande risk för att en personakt kommer att förstöras och att man inte kan avvakta med att verkställigheten löses på annat sätt.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Några särskilda övergångsbestämmelser bedöms inte behövas för förslagen som rör kvalitet och kvalitetssäkring samt dokumentation. Lagen träder i kraft den 1 januari 2005. I fråga om anmälningsskyldigheten enligt 24 a § gäller den inte förhållanden som enbart avser tiden före ikraftträdandet.

8.2 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

14 kap. 2 §

Ändringen behandlas i avsnitt 5.3.

Redaktionell ändring görs i 2 § *första stycket* varvid ordet ”människor” ersätts med ”personer”. Ordvalet är en anpassning till dagens språkbruk. Vidare ändringen i första stycket motsvarar den reglering som föreslås i 24 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) att anmälningsskyldighet också gäller den som handlägger ärenden. Därmed följer att anmälningsskyldigheten inte endast gäller personal som tillhandahåller insatser inom socialtjänsten, utan även tjänstemän som handlägger ärenden enligt socialtjänstlagen.

16 kap. 4 § och 4 a §

Ändring görs i 4 § *tredje stycket* på så sätt att regleringen av polismyndighetens skyldighet att medverka vid verkställighet av ett beslut om omhändertagande av personakt flyttas till en *ny paragraf*, 4 a §. Detta behandlas i avsnitt 5.2.5 och ovan nämnda författningskommentar till 27 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

8.3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

7 kap. 4 §

Paragrafen ändras och behandlas i avsnitt 5.2.5. Vissa redaktionella ändringar görs i *första och sjunde styckena* och innebär att lagtexten görs könsneutral.

Av 23 c § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) följer att länsstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet skall tas om hand. Länsstyrelsen kan besluta om att akten skall återlämnas, om skäl för omhändertagande inte längre föreligger. I *fjärde stycket* införs ett tillägg som innebär att sekretess gäller för uppgifter om enskilds personliga förhållanden i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 23 c § LSS. Sådan verksamhet innefattar dels ärenden om omhändertagande eller återlämnande av personakt, dels arkivmyndighetens förvaring av personakter som har omhändertagits efter beslut i sådana ärenden. Utan hinder av sekretessen får dock uppgift i verksamheten som avses i 23 c § LSS lämnas till den eller de nämnder som avses i 22 § LSS, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas, jfr 7 kap. 1 § tredje stycket sekretesslagen (1980:100). Detta innebär att utlämnande till andra personer eller för andra ändamål än de angivna, t.ex. för forskning, kräver den enskildes samtycke. Kravet på synnerlig vikt innebär att uppgifter får lämnas ut endast när det undantagsvis finns ett mycket stort behov av just den uppgiften för något av de angivna ändamålen (jfr prop. 1996/97:124 s. 196). Eftersom en arkivmyndighet inte är en myndighet inom socialtjänsten, kan den allmänna undantagsregeln från sekretess i 14 kap. 2 § sjätte stycket sekretesslagen inte tillämpas på uppgifter i omhändertagna och till arkivmyndighet överlämnade personakter.

1 Lagförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

dels att 2, 6, 7, 11–13, 23 och 27 §§ skall ha följande lydelse samt att rubriken närmast före 27 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas nio nya paragrafer, 21 a–21 d, 23 a–23 c, 24 a och 27 a §§ av följande lydelse,

dels att det närmast före 21 a och 24 a §§ införs nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Varje landsting skall, om inte något annat avtalats enligt 17 §, svara för insatser enligt 9 § *första stycket* 1.

Varje kommun skall, om inte något annat avtalats enligt 17 §, svara för insatser enligt 9 § *första stycket* 2–10.

Varje landsting skall, om inte något annat avtalats enligt 17 §, svara för insatser enligt 9 § 1.

Varje kommun skall, om inte något annat avtalats enligt 17 §, svara för insatser enligt 9 § 2–10.

6 §

Verksamheten enligt denna lag skall bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges.

Verksamheten enligt denna lag skall vara *av god kvalitet och* bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. *Kvalitet i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.*

För verksamheten enligt denna lag skall det finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad skall kunna ges.

7 §

Personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd

Personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd

och särskild service enligt 9 § *första stycket* 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Personer som anges i 1 § 1 och 2 har, under samma förutsättningar, även rätt till insatser enligt 9 § *första stycket* 10.

Den enskilde skall genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna skall vara varaktiga och samordnade. De skall anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Personer som anges i 1 § 1 och 2 har, under samma förutsättningar, även rätt till insatser enligt 9 § 10.

11 §

Om någon till följd av ålderdomssvaghet, sjuklighet, långvarigt missbruk av beroendeframkallande medel eller någon annan liknande orsak är ur stånd att själv ta hand om sådant ekonomiskt stöd från kommunen som avses i 9 § *första stycket* 2, får kommunen besluta att ersättningen skall betalas ut till någon annan person för att användas till kostnader för personlig assistans till den stödberättigade.

Om någon till följd av ålderdomssvaghet, sjuklighet, långvarigt missbruk av beroendeframkallande medel eller någon annan liknande orsak är ur stånd att själv ta hand om sådant ekonomiskt stöd från kommunen som avses i 9 § 2, får kommunen besluta att ersättningen skall betalas ut till någon annan person för att användas till kostnader för personlig assistans till den stödberättigade.

12 §

Kommunen får besluta om återbetalning av ekonomiskt stöd som kommunen beviljat enligt 9 § *första stycket* 2, om den som erhållit stödet eller hans ställföreträdare genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att det ekonomiska stödet har lämnats felaktigt eller med för högt belopp. Detsamma gäller om det ekonomiska stödet annars har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som erhållit stödet eller hans ställföreträdare skäligen borde ha insett detta.

Kommunen får besluta om återbetalning av ekonomiskt stöd som kommunen beviljat enligt 9 § 2, om den som erhållit stödet eller hans ställföreträdare genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att det ekonomiska stödet har lämnats felaktigt eller med för högt belopp. Detsamma gäller om det ekonomiska stödet annars har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som erhållit stödet eller hans ställföreträdare skäligen borde ha insett detta.

13 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om verksamhet enligt 9 § *första stycket* 6–10 meddela före-

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om verksamhet enligt 9 § 6–10 meddela föreskrifter till skydd

skrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa.

för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa.

Bilaga 1

Dokumentation och gallring

21 a §

Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om insatser enligt denna lag skall dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden skall förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

21 b §

Dokumentationen skall utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig skall detta antecknas.

21 c §

Anteckningar och andra uppgifter i en personakt hos den eller de nämnder som avses i 22 § som tillhör sådan sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras fem år efter det att sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna skall dock inte gallras så länge uppgifterna om samma person inte har gallrats av nämnden enligt andra stycket.

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras fem år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen skall vara avslutad

senast kalenderåret efter det att Bilaga 1
gallringskyldigheten inträdde.

21 d §

Handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att en insats lämnas enligt 9 § 8 får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 21 c §.

Handlingar skall vidare undantagas från gallring enligt bestämmelserna i 21 c § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och landsting och i övriga kommuner och landsting beträffande ett representativt urval av personer.

23 §

En enskild person får inte utan tillstånd av länsstyrelsen yrkesmässigt bedriva sådan verksamhet som avses i 9 § första stycket 6–10. Tillstånd skall sökas hos länsstyrelsen i det län där verksamheten skall bedrivas. Länsstyrelsen har rätt att inspektera verksamheten.

En enskild person får inte utan tillstånd av länsstyrelsen yrkesmässigt bedriva sådan verksamhet som avses i 9 § 6–10. Tillstånd skall sökas hos länsstyrelsen i det län där verksamheten skall bedrivas. Länsstyrelsen har rätt att inspektera verksamheten.

Enskild verksamhet skall stå under tillsyn av den eller de nämnder som avses i 22 § i den kommun där verksamheten bedrivs. Om ansvaret för uppgiften överlåtit till landstinget enligt 17 § andra stycket skall verksamheten i stället stå under tillsyn av landstingets motsvarande nämnd. Nämnden har rätt att inspektera verksamheten.

23 a §

Bestämmelserna i 21 a och 21 b §§ gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet. Dokumentationen skall bevaras så länge den kan antas ha betydelse för åtgärder i verksamheten.

23 b §

En handling i en personakt i enskild verksamhet skall, om det begärs av den som akten rör, så snart som möjligt tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av 29 §.

Frågor om utlämnande enligt första stycket prövas av den som ansvarar för personakten. Anser denne att personakten eller någon del av den inte bör lämnas ut skall han eller hon genast med eget yttrande överlämna frågan till länsstyrelsen för prövning.

23 c §

Länsstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet skall tas om hand

1. om verksamheten upphör,

2. om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrifterna i denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller

3. om den som ansvarar för personakten ansöker om det och det finns ett påtagligt behov av att akten tas om hand.

En omhändertagen personakt skall återlämnas, om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande enligt första stycket. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av länsstyrelsen efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

Personakter som tagits om hand skall förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakter skall bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

24 a §

Var och en som är verksam inom särskilt stöd och särskild service enligt denna lag skall vaka över att de personer som anges i 1 § får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande som rör enskild i sådan verksamhet skall genast anmäla detta till den eller de nämnder som avses i 22 §. Om inte missförhållandet avhjälpas utan dröjsmål, skall nämnden anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten.

Första stycket gäller även inom motsvarande yrkesmässigt bedrivna enskild verksamhet. Anmälan skall göras till den som är ansvarig för verksamheten. Den ansvarige är skyldig att utan dröjsmål avhjälpa missförhållandet eller anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

Överklagande

Beslut av en sådan nämnd som avses i 22 § eller av länsstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

1. insatser för en enskild enligt 9 §,
2. utbetalning till någon annan enligt 11 §,
3. återbetalning enligt 12 §,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra stycket,
5. tillstånd till enskild verksamhet enligt 23 §, eller
6. föreläggande eller återkallelse av tillstånd enligt 24 §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Överklagande m.m.**27 §¹**

Beslut av en sådan nämnd som avses i 22 § eller av länsstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

1. insatser för en enskild enligt 9 §,
2. utbetalning till någon annan enligt 11 §,
3. återbetalning enligt 12 §,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra stycket,
5. tillstånd till enskild verksamhet enligt 23 §,
6. omhändertagande av personakt enligt 23 c §, eller
7. föreläggande eller återkallelse av tillstånd enligt 24 §.

¹ Senaste lydelse 2002:439

I fråga om överklagande av länsstyrelsens beslut enligt 23 b § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100).

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Länsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut skall gälla först sedan det vunnit laga kraft.

27 a §

Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt. Detta gäller dock inte förrän försök gjorts för att verkställa beslutet utan biträde av polismyndigheten. Ett sådant försök behöver inte göras om det av omständigheterna framgår att ett sådant försök kan antas vara utsiktslöst. När en begäran om biträde av polismyndigheten görs skall den åtföljas av en redogörelse av vilka försök som gjorts för att genomföra åtgärden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005. Anmälningsskyldigheten enligt 24 a § gäller inte för förhållanden som enbart avser tiden före ikraftträdandet.

1.2 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) dels att 16 kap. 4 § skall ha följande lydelse, dels att det skall införas en ny paragrafer, 16 kap. 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap. 4 §¹

Länsstyrelsens beslut i ärenden om tillstånd enligt 7 kap. 1 §, omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §, föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 § samt överflyttning av ärende enligt 16 kap. 1 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

I fråga om överklagande av länsstyrelsens beslut enligt 7 kap. 4 § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100).

Länsstyrelsens beslut om omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § och om föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 § samt domstols motsvarande beslut gäller omedelbart. Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt.

Länsstyrelsens beslut i ärenden om tillstånd enligt 7 kap. 1 §, omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §, föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 § samt överflyttning av ärende enligt 16 kap. 1 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

I fråga om överklagande av länsstyrelsens beslut enligt 7 kap. 4 § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100).

Länsstyrelsens beslut om omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § och om föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 § samt domstols motsvarande beslut gäller omedelbart.

4 a §

Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för att verkställa ett beslut om omhändertagande av personakt. Detta gäller dock inte förrän försök gjorts för att verkställa beslutet utan biträde av polismyndigheten. Ett sådant försök behöver inte göras om det av omständigheterna framgår att ett sådant försök kan antas vara utsiktslöst. När en begäran om biträde av polismyndigheten görs

¹ Senaste lydelse 2003:407.

skall den åtföljas av en redogörelse av vilka försök som gjorts för att genomföra åtgärden. Bilaga 1

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

1.3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Häri genom föreskrivs att 7 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Sekretessen gäller dock inte beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om slutna ungdomsvård. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild som uppnått myndig ålder om förhållanden av betydelse för att denne skall få vetskap om vilka hans biologiska föräldrar är.

Inom kommunal familjerådgivning gäller sekretess för uppgift som enskild har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivningen.

Med socialtjänst förstås verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst och den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke samt verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse. Till socialtjänst räknas också verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet samt verksamhet hos kommunal invandrarbyrå. Med socialtjänst jämställs ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar, ärenden om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar, ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, ärenden om allmän omvårdnad hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet samt verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) för uppgift om enskilds personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till socialnämnd om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller 23 c § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade* för uppgift om enskilds personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift *i verksamheten som avses i 7 kap. 5 § socialtjänstlagen* lämnas till socialnämnd *och uppgift i verksamhet som avses i 23 c § lagen om sär-*

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 2001:460.

skilt stöd och service till vissa funktionshindrade lämnas till nämnd som avses i 22 § nämnda lag, om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om stöd-insatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretess enligt första stycket gäller inte

1. beslut i ärenden om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård, eller

2. beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Beträffande anmälan i ärende om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård gäller sekretess om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider betydande men om uppgiften röjs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

Justitieombudsmannen, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Östergötlands län, Domstolsverket, Riksförsäkringsverket, Socialstyrelsen, Handikappombudsmannen, Statens institut för särskilt utbildningsstöd, Barnombudsmannen, Landstinget i Stockholms län, Landstinget i Östergötlands län, Landstinget Region Skåne, Landstinget i Västerbottens län, Datainspektionen, Statskontoret, Statens kvalitets- och kompetensråd, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Uppsala universitet, Riksarkivet, Stockholms kommun, Göteborgs kommun, Malmö kommun, Botkyrka kommun, Järfälla kommun, Södertälje kommun, Katrineholm kommun, Strängnäs kommun, Finspångs kommun, Norrköpings kommun, Söderköpings kommun, Jönköpings kommun, Älmhults kommun, Båstad kommun, Höganäs kommun, Vellinge kommun, Ängelholms kommun, Sunne kommun, Årjäng kommun, Hällefors kommun, Lekebergs kommun, Arboga kommun, Gagnefs kommun, Gävle kommun, Storumans kommun, Haparanda kommun, Pajala kommun, Överkalix kommun, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Försäkringskasseförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Akademiker förbundet (SAR), Sveriges Kommunaltjänstemannaförbund (SKTF), Svenskt Näringsliv, Sveriges socialchefer (FSS), Kooperationens Förhandlingsorganisation (KFO), ALMEGA Vårdföretagarna, Handikappförbundet Samarbetsorgan (HSO), De Handikappades Riksförbund (DHR), Schizofreniförbundet, Synskadades Riksförbund (SRF), Riksförbundet För Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna, Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA), Brukarkooperativet JAG, Stockholmskooperativet för Independent Living (STIL), Pensionärernas Riksorganisation (PRO).